

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

Thomas BERNHARD

TİYATROCU

Türkçesi
Özdemir Nutku

Mitos
BOYUT

*Bu kitaptaki oyunun
Fikir ve Sanat Eserleri Yasasından
ve yasalardan kaynaklanan tüm hakları
eser sahibine aittir.*

*Yayınlanan oyunların sahnelenmesi, oynanması
veya herhangi bir amaçla oyunlardan yararlanılması
ancak eser sahibinin iznine bağlı olduğundan,
bu eserle ilgilenecek kişi, kurum ve kuruluşların
çevirmene doğrudan (veya yayınevimiz aracılığı ile)
başvurmaları zorunludur.*

MitosBOYUT Tiyatro Yayınları
Tiyatro/Oyun Dizisi . 92
Tiyatrocu / Thomas Bernhard
1. Basım: Şubat / 1999
Baskı: Pastel Matbaası-Topkapı/İstanbul
Cilt: Yeni Güven Ciltevi - Topkapı, Tel. 567 69 20

ISBN 975.8106.52

MitosBOYUT Yayınları
TEM Yayıncılık Ltd. Şti.
Ağaççılar Sok. 7/2 Güneşli - 80090/İstanbul

MitosBOYUT Yayınları • TİYATRO/OYUN DİZİSİ . 92

THOMAS BERNHARD

TİYATROCU

Türkçesi
Özdemir Nutku

THOMAS BERNHARD ve TİYATROCU

Özdemir Nutku

"Komik olan her zaman ciddidir, yeter ki komediyeni öldürmesin," diyen **Thomas Bernhard**, çağdaş Alman tiyatrosunda, İkinci Dünya Savaşı sonrası yazarlarının en önemlilerinden biridir. Şiirleri, öyküleri ve sahne yapıtları kadar acı ve dramatik yaşamı olan bu yazarın üstün kara mizahını ve felsefi özelliklerini, yine onun yaşamı yönlendirmiştir. Onun yapıtlarındaki tüm karakterler Son'un başlangıcı, yani varoluş üzerinde dururlar. Küçük yaşlarda müzik eğitime başlayan bu yazara sözcüklerin bestecisi de denilebilir. Hem de olağanüstü bir söz bestecisidir; bir yandan sözcüklere yeni anlamlar yüklerken, bu sözcüklerden yeni sözcükler türetir, yüklemelerden sıfatlar, öznelere yüklemeler ortaya çıkarır ve bununla da kalmaz sözcüklerin uyumunu belli bir tartım ve orkestrasyon ile vareder. Bu yönden, çevirene ve oynayana soğuk terler döktüren bir yazardır da, diyebiliriz. Konuşturma örgüsü çok zekice, inceden inceye düşünülerek kurgulanmıştır. Karakterler arasındaki ilişkide insanın varoluşu üzerine felsefi düşünceler, öylesine durumlar, davranışlar ve teatral tonlamalarla verilmiştir ki, bunlar sıkıcı olmak şöyle dursun karamizahı tam onikiden vuran birer etki yaratır. Oyunlarındaki sarkazmı, batıcı değil, tam tersine aydınlatıcı ve yönlendiricidir.

Hiç yorulmadan ve karşısındakini de yormadan saatlerce, niteliği düşürmeden, konuşabilen Bernhard, aynı zamanda çok ilginç ve başarılı bir mektup yazarıdır. Onun çeşitli kişilere yazdığı mektuplar, bugün birer yazın başyapıtı olarak kabul edilmektedir. Yazar, tutkuların birer alışkanlık durumuna geldiği, tekdüze yinelemeleri gösterdiği oyunlarında, karakterlerinin iç yaşamlarını oyarcasına çıkarır sanki. Bu aynı zamanda kendi iç yaşamını sorgulamasıdır. Yavaş yavaş ölmekte olduğunun bilincinde olan Bernhard, tüm yapıtlarını varlığını bir anıya kadar geliştirir.

Aslında onun karakterleri üzerinde kullandığı bu şiddet, evrensel anlamda bir bilgilenme, aydınlanma ve kendi kendinin farkına varmadır.

Thomas Bernhard, *Der Theatermacher* (Tiyatrocu) adlı oyununu, hasta olarak gittiği bir sanatoryumda kaleme aldı. Sanatoryumun havası genellikle yazarları karamsar ve romantik bir eğilime sokar. Nitekim, Thomas Mann 1912 yılında karısını Davos'taki sanatoryuma götürdüğünde, oranın havasından esinlendiği *Zauberberg*'i (Büyülü Dağ) yazmıştı. Oysa Bernhard'ın bu oyunu ne karamsar, ne de romantiktir. Yazar, kendine, kişilere ve olaylara uzaktan ve soğukkanlılıkla bakıyor. Çünkü 1931 doğumlu Bernhard'ın tüm yaşamı yalnızlık, soğukluk, kuşku ve terk edilmişlik içinde geçmiştir. Küçük yaşta öksüz kalmış, savaşın acısını yaşamış ve ölümcül hastalığı ile yıllarca yaşamış ve sonunda ona yenik düşmüştür. Böyle bir insanın maraz ve romantik bir yanı olması gerekirken, o buruk gülümsemesini eksik etmemiş, oyun kişilerinin en çekilmezine bile anlayışla, hoşgörüyü yaklaşmıştır. Çünkü o tüm yaşamında insanları çok yakından gözlemlemiş ve onları iyi ve kötü yanlarıyla değerlendirmiştir. O da, **Thomas Mann** gibi, kendi kimliğini aile düzeni içinde bulmayı denemiştir. Ancak babasını hiç bilmeyen öksüz bir çocuk olarak büyüdüğü için, oyunlarında, aile yaşamındaki babaları buruk bir mizah anlayışı ile işlemiştir. *Tiyatrocu*'nun oyun başkışisi Bruscon da bu babalardan biridir.

Bernhard'ın sevdiklerinin başında **Novalis**, **Trakl**, **Büchner**, **Kafka** gibi yazarlar gelir. Bunların hepsi de çok az yaşadılar: Novalis 28 yaşında öldü, Trakl 27 yaşında kendi canına kıydı, Büchner 23 yaşında tifüsten öldü, Kafka da 40 yaşında veremden... Bernhard'ın ilk yapıtlarında bu kaynaklar tartım ve motif gelişimi açısından belirgindir. Nitekim ilk romanı *Frost*'ta (1962) Kafka'nın *Şato*'sundan, yazınsal incelemesi *Amras*'ta (1963) Büchner'in *Lenz* romanından izler buluruz.

Tiyatrocu'daki Bruscon, bir açıdan Bernhard'ın top-

lumda gözlediği baba imgesi olduğu kadar, aynı zamanda oldukça iyi tanıdığı Avusturyalı bir ozan olan büyükbabasının da bir yansımasıdır. Salzburg'da yaptıkları uzun yürüyüşlerde büyükbabası ona **Montaigne'i, Spinoza'yı, Voltaire'i, Schopenhauer'i** anlatmış, ama onun soru sormasına, onun da bir şeyler söylemesine izin vermemiştir. Bilgisi ile onu adeta zihinsel açıdan köle durumuna getirmeye çalışmıştır.

Thomas Bernhard, annesini, geç teşhis edilen kanser, büyükbabasını da yanlış teşhis yüzünden kaybetmiştir. Doktorlara hiç güveni olmadığı için, kendinin çok genç yaşta başlayan akciğer kanserinin de onu er geç öldüreceğine inanmıştır. O, Kafka'nın 1917 yılının Eylül'ünde verem olduğunu öğrenmesi üzerine, günlüğüne yazdığı şu tümceyi yineler olmuştur: "Akciğer yarası, yalnızca duygusal yaranın bir simgesidir!" Bernhard, *Kälte* (Ayaz) adını verdiği otobiyografik öyküsünün önsözünde, Novalis'in şu sözlerini aktarır: "Her fiziksel hastalık, ruhsal bir hastalık sayılabilir."

Thomas Bernhard'ın dili kendine özgü bir gerçekçilik içerir. Yirminci yüzyılın toplumsal ve bireysel deneyimleri maraz, acı ve sağlıksız sonuçlar gösterdiğinden, yazarlar çağdaş mitosu bu acı sonuçlarda görmüşlerdir. Thomas Mann için dil sanatı bir ütopyaydı ve o da, Thomas Bernhard gibi, felsefi anlamda bir karamsardı; **Schopenhauer** ve **Nietzsche** geleneğinden geliyordu. Ne ki Thomas Mann için yazmak ölümsüzlüktü, değişik bir uzamda soluklanmaktı; kendi renkli yaşamını genişletmekti. Öte yanda, Thomas Bernhard'ın yazarlığı, yaşama tutunabilmek, onu yitirmemek içindi. Kanımca bir yazarın fiziksel durumu onun yazarlık sismografisini de veriyor. Fiziksel sağlığı olan yazarla, hastalıklı bir fiziğe sahip olan yazarın dili, birtakım kendine özgü renkler kazanıyor. Bunun en güzel örneklerinden birini sağlıklı Thomas Mann ile sağlıksız Thomas Bernhard'ın dili arasındaki ayrımlarda bulabiliriz. Bernhard'ın genç yaşlarda başlayan kronik akciğer hasta-

lığı, onun dilindeki tartımı ortaya çıkartmıştır. Onun yaşamının büyük bir bölümü, ölümü anımsatan loş sanatoryumlarda, havasız hasta odalarında geçmiştir. Her yatağın yanında bir tükrük hokkası bulunan, öksürüklü, tıksırıklı, kan tkrkl bir çevrede yaşamak zorunda kalmıştır. Bernhard, *Klte* (Soğuk) adını verdiği öyküsünde, "Günlük tedavi korkusu, ameliyat korkusu ve ölüm korkusuyla acı dolu, ama aynı zamanda sanat dolu bir biçimde soluk alıp vermeye büyük çaba harcanırdı," diye yazar. Böylece, kronik hastalığı Bernhard'a özgü dilin ortaya çıkmasında etken oldu. lmcl bir hasta, herhalde yalnızca ölüm konusunda düşünebilir. Bernhard da bunun için diliyle ölümü yenmeye ve geride bırakmaya çalışmıştır. Ama lm, onun peşini bırakmamıştır.

İşin ilginç yanı, Bernhard, lm daha yakında hissettikçe yapıtlarındaki mizah yanı da o kadar artmış ve güçlenmiştir. Yazarlığının ilk yıllarındaki hastalık melankolisi kaybolmuş, onun yerini güçlü bir kara mizah almıştır. *Tiyatrocu* adlı oyunundaki aktör Bruscon da, tümü lme doğru yol alan birçok yaşamı canlandırır. Yazar, 58 yaşına basmak üzereyken, 12 şubat 1989'da ölüm onu yakaladı ve bir daha da bırakmadı.

Thomas Bernhard'ın geride bıraktığı vasiyetnamesi de ilginçtir: Hayattayken Avusturya'da oynamasına izin verdiği oyunlar ve yayınlanmasını kabul ettiği kitapları dışında, Avusturya'da yetmiş yıl süreyle hiçbir oyunun sahnelenmesini, hiçbir kitabının yayınlanmasına izin vermemiştir. Bu duruma göre, onun yapıtları, ancak 2059 yılında gün ışığına çıkacak. Yazarın bu garip son isteğinin altında vatani olan Avusturya'ya olan kırgınlığı yatıyor. Yakın dostu ve onun bazı oyunlarının yönetmeni olan nl **Claus Peymann**'a göre, bu davranışında, Avusturya'da ona başlarda iyi davranılmamış oluşu ile ona karşı açılan davalar rol oynuyor. Hatta bir keresinde bir Avusturyalı politikacı, Bernhard'ın yerinin tımarhane olduğunu söylemiştir. Yazarın yapıtlarında Avusturya eleştirisi bir hayli

yer tutar; o, Avusturya'nın genelde yeniliklere kapalı olduğuna inanmıştır ve bunun için de kendi yapıtlarını bu ülke için yetmiş yıl için yasaklamıştır. Belki de, bu onun son kara mizahıdır; bu ülke insanların onu yetmiş yıl sonra anlayacaklarına karar vermiştir. Oysa geride bıraktıkları arasında, iki yeni yapıtı da Avusturya için daha yıllar boyu kapalı kalacaktır.

Münih ile Köln'de gördüğüm *Der Theatermacher* (Tiyatrocu) sahneleme ve oyunculuk açısından başarılıydı. Oyunu sahneleyenlerin aynı zamanda iyi birer tasarımcı olmaları yorumu da daha etkili bir duruma getirmişti. İkiyüz kişilik bir tiyatro salonu, Köln'de bir köy birahanesi atmosferine sokulmuştu. Biz seyirciler de o birahaneye gelmiş müşterilerdik. Oyun önümüzde, arkamızda, yanımızda, ötemizde, kısacası her yerde oynanıyordu. Oyunda yedi karakter olmakla birlikte, bütün yük "Büyük Oyuncu" Bruscon'un sırtındaydı; yani tek kişilik bir oyun gibiydi.

Bu oyunun belkemiği, bir zamanlar sevilen, ama yaşlandıktan sonra popüleritesini kaybettiği için köy köy dolaşıp eşini ve iki çocuğunu da oynatarak tiyatro yapmaya çalışan yaşlı bir aktör. Bir idealist gibi düşünüp tüccar gibi davranan, tiyatroya büyük saygısı olduğu halde, hasta ve yeteneksiz bulduğu karısını ve akıllı başka şeylerde olan çocuklarını oynatmakta ısrar eden, kendine dönük, başkalarına bazan şımarık bir züppe, bazan da bir Faşist katılığı ile davranan oyunun kahramanı Bruscon, çelişkilerin yumaklandığı bir karakter. Bir bakıyorsunuz, herkesin sahip olmadığı bir duyarlığa sahip, ama az sonra iğrenç bir kendini beğenmiş olarak sizi altüst ediyor. Bruscon'un kişiliğinde çağdaş insanın çelişkilerini ve arada kalmışlığını duyumsuyorsunuz. Onun kişiliğinde buruk bir güldürünün kara mizahı ortaya çıkıyor. Oyun ilerledikçe, Bruscon'un çocuklarına ve karısına olan vahşete varan davranışlarının arkasında, kendine olan nefretinin yattığını seziyorsunuz. Kısacası, *Tiyatrocu*, ilginç ve kişiyi derinlemesine etkileyen bir oyun.

THOMAS BERNHARD'IN ÖZYAŞAMI

1931. 9 Şubat'ta Hollanda'nın Heerlen ilçesinde doğdu; babası marangoz Alois Zuckerstätter, annesi Johannes Freumbichter adlı bir yazarın kızı olan Herta Fabjan'dı.
1932. Viyana'da, büyükbabasının ve anneannesinin yanında; sonra Henndorf'ta Waller gölü kıyısındaki Seekirchen'de büyük babasının yanında kaldı.
1938. Büyükbabası ve anneannesiyile birlikte Kuzey Bav-
yera'daki Traunstein'da yaşadı.
- 1943-45. Salzburg'da liseye başladı.
1943. Babasını kaybetti. Prof. Steiner'den keman dersleri almaya başladı.
1945. Maria Keldorfer'den şan dersleri aldı ve Prof. Theodor W. Werner'den Müzik Estetiği okudu.
1946. Salzburg'a yerleşti. Bahçıvan yamağı olarak iş buldu.
1947. Ticaret Okuluna girdi.
- 1949-51. Tüberküloz olduğundan Gragenhof'taki sanator-
yumda yattı.
1949. Büyükbabası öldü.
1950. Annesi öldü.
1951. Viyana Müzik ve Sahne Sanatları Yüksek Okulu'na alındı.
1952. Salzburg'da müzik ve oyunculuk eğitime başladı.
- 1952-55. Salzburg'da yayımlanan *Demokratischen Volksblatt* gazetesine, dışardan adliye ve gezi muhabirliği yaptı, kitap, tiyatro ve sinema yazıları yazdı.
- 1955-57. Salzburg'daki Müzik ve Sahne Sanatları Yüksek Okulu 'Mozarteum'da müzik eğitimi ve oyunculuk semineri.
- 1957-60. Gerhard Lampersberg ile dostluk kurdu.
1957. İlk şiir kitabı *Auf der Erde und in der Hölle* (Dünya Üstünde, Cehennem içinde) yayımlandı.
1958. *Unter dem Eisen des Mondes* (Ay'ın Demirleri Altında)

adlı yapıtı yayımlandı.

1959. *Die Rosen der Einöde* (Çöl Gülleri) yazdı.

1960. Kärnten'de kısa oyunları Maria-Saal'de (Maria Salonu) oynandı. Londra'da Avusturya Kültür Enstitüsü Kütüphanecisi olarak çalıştı.

1962. Polonya' da yaşadı.

1963. *Frost*.

1964. *Amras*. "Julius Campe Ödülü"

1965. Bremen kenti "Edebiyat Büyük Ödülü"

1967. *Verstörung / Prosa* (Huzursuzluk/Düzyazılar) Alman Sanayi Odası, Kültür Grubu Yazın Ödülü.

1968. *Ungewach*. Avusturya Büyük Devlet Ödülü. Anton Wildgans Ödülü. Linz Eyalet Tiyatrosu'nda *Amras* bale olarak sahnelendi.

1969. *Watten* (Sığ Sular), *Ereignisse* (Olaylar), *An der Baum Grenze* (Ağaçların Bittiği Yerde).

1970. *Ein Fest für Boris* (Boris için Bir Şenlik), *Das Kalkwerk* (Kireç İşliği).

1971. Yugoslavya'ya konferans gezisi. *Gehen* (Gidiş), *Midland in Stilfs* (Stilfs'teki Topraklar).

1972. *Der Ignorant und der Wahnsinnige* (Bilgisiz ile Çılgın). Franz Theodor Czokor Ödülü. Adolf Grimme Ödülü. Grillparzer Ödülü.

1974. *Die Jagdgesellschaft* (Av Derneği), *Die Macht der Gewohnheit* (Alışkanlığın Gücü). Hannover kenti Oyun Yazarlığı Ödülü. Séguier Ödülü.

1975. *Der Präsident* (Başkan), *Die Ursache* (Gerekçe), *Korrektur* (Düzeltilme).

1976. *Die Berühmten* (Ünlüler), *Der Keller* (Mahzen). Avusturya Ticaret Odası Yazın Ödülü. Minetti.

1978. *Immanuel Kant*, *Der Atem* (Soluk), *Der Stimmenimitator* (Ses Taklitçisi), *Ja* (Evet).

1979. *Der Weltverbesserer* (Dünya Düzeltilmeni), *Vor dem Ruhestand* (Dinlenmeden Önce). Alman Dil ve Şiir Akademisi üyeliğinden istifa.

1980. *Der Botschafter* (Elçilikçi) <https://rantey.org>

1981. *Die Kälte* (Ayaz), *Über allan Gipfeln ist Ruh* (Bütün Tepelerde Huzur), *Am Ziel* (Varış Noktasında), *Ave Vergil*.
1982. *Ein Kind* (Bir Çocuk), *Beton* (Beton), *Wittgensteins Neffe* (Wittgenstein'in Yeğeni). *Verstörung* (Şaşkınlık) için Birincilik Ödülü.
1983. *Der Schein Trügt* (Görünüş Aldatır), *Der Untergeher* (Yok Olan). Mondello Birincilik Ödülü.
1984. *Holzfällen* (Ağaç Kesme) , *Der Theatermacher* (Tiyatrocu), *"Ritter-Dene-Voss"*
1985. *Alte Meister* (Yaşlı Usta).
1986. *Einfach kompliziert* (Yalın Karmaşık), *Auslöschung* (Silinme).
1987. *Elisabeth II.*
1988. *Der deutsche Mittagstisch* (Alman Öğle Yemeği), *Heldenplatz* (Kahramanlar Alanı). *Alte Meister* için Medici Ödülü.
1989. *In der Höhe* (Yükseklerde).
- 12 Şubat'ta Kuzey Avusturya'daki Gmunden'de öldü.

THOMAS BERNHARD

TİYATROCU

Türkçesi
Özdemir Nutku

*Çocukluğundan beri süregelen bir tiyatro yeteneği;
Anasının karından aktör doğan bir tiyatrocı;
Yıldızı çok erken söndü ne yazık ki.*

Kişiler

BRUSCON, Tiyatrocu
BAYAN BRUSCON, karısı
FERRUCIO, oğullar
SARAH, kızları
Hanci
HANCININ KARISI
ERNA, kızları

Utzbach köyünde bir kara geyik.
Yer: Dans Salonu.

BİRİNCİ SAHNE

(Öğleden sonra saat iiç.

Tiyatrocu Bruscon. Hancı girer)

BRUSCON *(Başında çok geniş kenarlı bir şapka vardır; ayak bileklerine kadar uzun bir palto giymiştir, elinde baston)* Burası ha, bu küf kokulu yede... Tahmin etmiştim zaten. *(Yüksek sesle)* Devlet sanatçısı, aman Tanrım! Böyle yerlere su dökmek için bile adımımı atmamışımdır. Gel gör ki, "Tarihin Kaderi" adlı oyunumu burada oynamak zorundayım. *(Sağa bir iki adım yürür)* Kör talih! N'apalım... Zaman burada olduğu yerde durmuş sanki. *(Sola bir iki adım yürür, sonra doğrudan Hancı'ya yönelir)* Buraya geleceğimizden sanki haberiniz yokmuş gibi. *(Çevresine bakar)* Hüzün verici *(Çevresine göz gezdirir)* Uç boyutta bir kültürsüzlük. Çok hüzün verici. *(Oturmak ister, ama bir iskemle bile yoktur. Hacı'ya)* Utzbach ha, Utzbach tıpkı Butzbach gibi... Yani koçan deresi... Devlet sanatçısı Bruscon Utzbach'ta! Komedyam Utzbach'ta! *(Yine çevresine bakar)* Kör talih! Ya şu boğucu sıcak! Fırtına sığağı! Böyle bir duyarlı bedende, böyle bir duyarlı ruh. *(Birden)* Burada hiç iskemle yok mu? *(Hancı iskemle getirir. Bruscon oturur)*

HANCI Etli çorba mı istemiştiniz?

BRUSCON Elbette. Burada yenebilecek tek şey etli çorbadır. Ama fazla yağ koymayın. Bu yörelerde çorbaya koyduğunuz koca yağ parçalarıyla, zafer kutladığınızı biliyorum. *(Bacaklarını gererek uzatır)* Gaspoltshofen'de müthiş bir başarı kazandık. Muazzamdı. İdeal bir iletişimdi. *(Çevresine göz gezdirir)* Kızım Sarah size söyledi mi, yüksek arkalıklı ikinci bir koltuğa ihtiyacım var. Ama döşemesi at kılıyla doldurulmuş olmalı. Herhalde böyle at kılıyla doldurulmuş bir koltuk bulmanız sorun olmaz.

HANCI At kılı koltuk için çoktan herkese duyuruldu.

BRUSCON Çoktan mı duyuruldu; demek çoktan duyuruldu ha! (*Çevresine bakar*) Evdeki pazar çarşıya uymuyor. Buranın nüfusu ne kadardı demiştiniz?

HANCI İkiyüz seksen.

BRUSCON İkiyüz seksen; cüce bir kalabalık. Gaspoltshofen'de tamamı tamamına sekizyüz otuzüç biletli seyircimiz vardı. Hem deli gibi alkışlıyan bir seyirci. Bilseydim eğer şu yerde... şeyde ...

HANCI Utzbach.

BRUSCON Şu Utzbach'ta yalnızca ikiyüz seksen kişi bulunduğunu... Yaşlılar, kimi duymaz, kimi görmez. (*Doğrudan Hancı'ya*) "Tarihin Kaderi", bir insanlık komedyasıdır. (*Kollarına her iki yana uzatarak gerinir*) Sezar, Napoleon, Churchill hepsi sahneye çıkıyor. Ama bu, kadın rolleri kısa tutuldu demek değil. Aslına bakarsanız bütün bu turne süresince etli çorbadan başka bir şey yemedim. Gaspoltshofen'de olağanüstü güzel yapmışlardı. Hemen hemen yağsızdı. (*Yine çevresine bakar*) Elbette Metternich'in de oldukça önemli bir yeri var komedyamda. Siz de göreceksiniz ya, aslında bu oyuna tragedya demek daha doğru olur. (*Hancı masaları ve paravanları kenara itmeye başlar*) Şeyin doğası her zaman tersine döner bayım. Bir turneye gittik mi, tuzağa düştük demektir - bir tiyatro tuzağına... (*Hancı'ya birden buyurgan bir tavırla bağırır*) Söylediğim gibi, itfaiye çavuşuyla kapı üstü çıkış ışıkları hakkında konuştunuz mu? Daha önce de söylediğim gibi, komedyamın sonunda tamamen karanlık gerekiyor. Kapı üstü ışıkları da söndürülmeli. Zifiri karanlık! Mutlak karanlık! Komedyamın sonunda zifiri karanlık olmazsa, "Tarihin Kaderi" mahvolur. Eğer kapı üstü ışıkları açık kalırsa komedyam tamamen ters anlamlı bir sonuca çıkar. Gaspoltshofen'de kapı üstü ışıklarını söndürdüler. Frankmark'ta da. Inkreis'taki Ried'de ise geri zekâlılar

oyunumu rezil ettiler. İtfaiye çavuşuna söyleyin ben Bruscon'um; Berlin'de Faust'u, Zürich'te Mephisto'yu oynayan, devlet sanatçısı Bruscon. Şu itfaiyeciler yanlış yere inat eden insanlardır. İstatistiklere göre, yılda herkesten daha çok zarar verenler onlar. Bir bina yanmaya görsün, binanın tamamını yok ederler. Öf şu bunaltıcı hava! (*Paltosunu yarıasına kadar ilikler*) Yoksa üşüteceğim. Paltomu bir çıkartsam hemen öksürmeye başlarım, boğazım ağrır. İsviçre'de başıma geldi. (*Hancı pencereyi açmak ister. Bruscon bastonunu yukarı kaldırarak buyurur*) Cereyanda kalacağımı düşünmüyor musunuz? (*Büüzülip oturur*) Şu burnumun direğini kıran pis koku domuz yemi gibi kokuyor. (*Hancı pencereyi kapar*) Bir bakıma, bu köy han sahiplerinin sapıklığından başka bir şey değil. Her yerde domuz kokusu! Bir domuz ahırından öbürüne kadar... Gerçekten de buralarda domuz ahırlarından, kiliselerden başka bir şey yok (*İnleyişe benzer bin ses çıkarır*) ve bir de Nazilerden... (*Arkaya yaslanır ve gözlerini kapatır*) Kapı üstü lambalarını söndürmemize izin vermezlerse biz de oynamayız. (*Yerinden doğrulur*) Burası Allahın cezası bir yer. Ben Akademilerde oynadım. Altın kurdeleli Haçla ödüllendirildim. (*Ellerini başının üstüne koyar*) Agathe beni uyarmıştı. (*Yerinden kalkar ve çevresine bakar*) Felaket kapıya geldiğinde, eğer doğru düşünebiliyorsak kendimizi öldürmeliyiz. (*Podium'un ortasına gelir bastonunu tavana kadar olabildiğince uzatır ve tavana bakar*) Utzbach. (*Bastonu indirir, beş adım sağa, sonra da on adım sola sayarak yürür, salmeyi ölçer ve durur*) Gaspoltshofen'deki sahne daha büyüktü. Gerçi Ried'deki yalnızca iki metre genişlikteydi ya. Ama çok sıkıntı verdi. (*Hancı'ya*) Aslında felaket benim için değil, karım için. Domuz kokusuna alerjisi var. Ciğerleri zayıf. Temiz havada bile zor nefes alıyor. Evet zorluklar... Eninde sonunda Roma halkına hitaben yarım saatlik bir konuşması var ve bunun için

de ödüllendirilmiyor. (Öksürür) Burada her sözcük tozu ayağa kaldırıyor. Ya şu şeytani metin - benim komedyam. (Seyirciye oynar gibi) "Ekselansları size acıyorum!" (Hancı'ya) Az ya da çok, yoktan var edilen bir komedya. Söylemek gereksiz, yüzyılda bir gelecek bir başyapıt. (Seyirciye oynar gibi) "Calabrialılar, bakın gülmüyorum!" (Hancı'ya) Hiç kuşkusuz, bir olgunluk yapıtı. Hakkında yazılanları okudunuz mu? Hepsi saçmasapan yazılar. Gazetelerde bir sürü iktidarsız sütun karalayıcısı... (Eğilir ve sağ eliyle podyum zeminini kontrol eder) Küçük bir çatlak bile olmamalı, yoksa olmaz! Tek bir çatlak bile! (Doğrulur) Karım şu sıralarda hep baş ağrısından şikâyetçi. Benim de böbrek sorunun var. (Yine eğilip podyum zeminini inceler) Bunun içine düşmeyelim de... Gaspoltshofen'da zemin yeniydi. Bu çok eski, çürümüş de. Kimse artık bunun üzerinde dans edemez. (Bezgin, doğrulur) Anlaşılan bu podyum üzerinde dans etmek artık olanaksız! Son zamanlarda bu podyumda hiç dans edilmemiş gibi sanki. Öyle ya, bu köyde daha çok dans etmeyen yaşlılar var. Belli ki, otuz kırk yıldır buraya tiyatro da gelmemiş. (Hancı'ya) Şu podyumun üzerine bir masa getirin. Hemen hemen hiç dekorumuz yok. Çok basit üç pano, bir portal o kadar. (Hancı bir masa getirir) Gördüğünüz gibi, yalnızca bir sandık ile bir çamaşır sepetiyle seyahat ediyoruz. Hepsi bu kadar. Şuraya! Masayı şuraya koyun! Önemli olan ışığın durumu. (Hancı masayı Bruscon'un yanına koyar. Bruscon bastonuyla masayı önüne koymasını işaret eder. Hancı, Bruscon'un dediğini yapar) Fantezimiz, esin kaynağımızdır. Her an doğru olarak harekete geçirilmelidir. Ama sonuçta hiçbir şey çıkmaz. Masayı şuraya koyun! (Bastonuyla gösterir; Hancı masayı istediği yere koyar) Evet, masanın yeri doğru. En azından şimdilik. Evet, şimdilik... (Arkaya dayanır) Fantezi, büyü... (Oturduğu yerde doğrulur. O sırada, Hancı

masayı yeniden duvara dayar. Bruscon Hancı'ya) Sankt Radegund'un nerde olduğunu biliyor musunuz?

HANCI On kilometre ötede.

BRUSCON On kilometre, ha! Sahi mi? Sandım ki... On kilometre demek?

HANCI On kilometre.

BRUSCON Orada çok kötü dövülmüştüm. 1944'te. Beni, Mattighofenli bir mum ustası ile karıştıran bir kasap çırağı tarafından... O yüzden hâlâ omuz ağrısı çekeirim. Bu olay olmasaydı bile, hayatım oldukça büyük zorluklar içinde geçti. Bu olaydan sonra kırk yılı geride bıraktım. O zamanlar daha öğrenciydim. Tiyatro Tarihi derslerine giriyordum. İnanmayacaksınız, hem de bir üniversitede... Aslında ben kendi kendini yetiştirenlerden biriyim. Buralara neden geldiğimi, hele Sankt Radegund'da dayak yememin ne anlamı vardı hiç anımsamıyorum. Bu dayak sonum da olabilirdi. (*Döşemeye bakar*) O zamanlar çok bol pantolonlar giyerdim. Kafamda da keten bir kep vardı. Benim marifetli kepi... Bu kepi giyince daha iyi düşündüğüme inanırdım. Her şeyi en doğru, en ince noktasına kadar mı düşüneceksin, kepi giy, yeterdi... Bu keten kep bana dedemden miras kalmıştı. Düşünün bir kerre, büyük kentte bile dedemin bu keten kepi olmadan düşünebilmem olanaksızdı. En azından doğru dürüst düşünemezdim. Kepi giymeyi ilke edinmiştim. Komedyam üzerinde çalışırken bile keten kep hep başımdaydı. Kepi çıkardığım anda komedyamın mahvolacağını düşünmekten kendimi alamıyordum. Komedyam, "Tarihin Kaderi"ni yazdığım dokuz yıl boyunca bu kepi giydim. Bakın yine söylüyorum. Kapı üstü lambaları söndürülmediği takdirde oyun yok. Şu itfaiyeciler de ne menem insanlar, kuzum. Çok gülünç bir şey, bu şeyde, şeyde -

HANCI Utzbach'ta.

BRUSCON Evet Utzbach'ta hiç itfaiyeci yok mu? Bu kü-

meste... şey, bu çok değerli köyünüze kümes dememi bağışlayın, ama burada kapı üstü lambalarının söndürülmesine izin verecek tek bir itfaiyeciniz yok mu? Gerçekten de, kapı üstü ışıkları yalnızca beş dakika yanmayacak. O da oyunun sonunda. Ried de bu tartışma konusu bile olmadı. Işıklar yavaş yavaş karacak, sonra daha da zayıflayacak ve en sonunda sönecek. Tabii, kapı üstü lambaları da... Komedyamın doruk noktası mutlak karanlık gerektiriyor. Oyunun şartı bu. Bunun tersi olamaz! *(İskemlesini masanın yanına çeker)* Churchill, ölümünden önceki gece uyanır ve dudaklarından yalnızca "Elba" sözü dökülür. İşte bu sırada ışıklar tamamen söner. Söz açılmışken, oğlum Ferruccio müthiş bir Churchill. Ferruccio - biliyor musunuz ben bir Busoni hayranıyım. *(Yerinden kalkar ve döşemeye ayağıyla vurur)* Churchill, Stalin'le olan sahnesinde ayağıyla yere vuruyor. Döşeme buna dayanamazsa vay halimize. Seyirci elinde olmadan buna gülecektir. Bu da komedyamın sonu olur. *(Ayağıyla bir kez daha döşemeye vurur)* Gaspoltshofen'de, oğlum şöyle gerektiği gibi gösterişli bir biçimde vurduğunda ayağı dizine kadar döşemenin içine girdi ve yaralandı. Ama temsile bu yüzden ara verilmedi. Çok küçük bir duraklamadan sonra, ben Stalin olarak daha önce budamış olduğumuz replikleri, hiçbir şey olmamış gibi söyledim ve oğlumu yani Churchill'i kaldırdım, içeriye taşıdım. Sanki onu rol gereği taşımam gerekirmiş gibi taşıdığımdan müthiş bir alkış koptu. *(Soldaki duvara kadar gider sonra birden dönerek)* Shakespeare, Voltaire ve ben! *(Podyumun ortasına doğru üç adım atar ve içeriye salona doğru bakarak)* Komedyamın İtalyanca'ya çevrilmesinden yanayım. Elbette kolay bir şey değil. Hatta o çok sevdiğim Fransızca'ya da hemen çevrilmeli. "Tarihin Kaderi" İtalya için olduğu kadar Fransa için de biçilmiş kaftan? Aslında bu oyun özellikle Fransızlar için yazıldı. Burada denememizin

tek nedeni oyunu geliştirmek, kendimizi yetkin bir duruma getirmemiz için. Tek korkum, oyunumun İtalya'da Fransa'dan daha büyük bir başarı kazanması... (*Sağ duvara gidip iki elinin avuçlarıyla duvara dayanarak*) Bu oyunu yazma düşüncesi aklıma ilk kez Le Havre'da geldi. Karımla orada tanışmıştım. Bir deniz kıyısı flörtü de denilebilir. Bir Atlantik kıyısı flörtü... (*Bastonunu yukarı kaldırır ve salona doğru bağıırır*) "Bertrand, günaha giriyorsunuz!" (*Bastonu indirir*) Şu bunaltıcı nem her şeyi yutuyor. Buradaki her şey insanın ses enstrümanına karşı. (*Pencerelerden birine gider, paltosunun yeniyle pencere pervazındaki tozu siler*) Bu komedyayı yazmadan önce, ondört yıl taslağı üzerinde çalıştım. Bir bakıma yaşamım boyunca peşimi bırakmayan bir malzemeydi. (*Pencere pervazındaki tozu bir kez daha siler*) Bir çeşit "Dünya Tiyatrosu" Anlıyorsunuz ya, bencillik taşımayan bir düşünce tarzı. (*Podyumun üstüne çıkar ve tam ortasına yürür, salona bakarak*) Çocukluğundan beri süregelen bir tiyatro yeteneğı; anasının karnından aktör doğan bir tiyatrocü; yıldızı çok erken söndü ne yazık ki... (*Eğilip podyum zemini kontrol eder, sonra doğrulur*) Evden kopma, tokatların izi, baba dayaağı, karşılıklı nefret...(*Tekrar eğilip zemini kontrol eder*) Belli ölçüde bir rezillik. Kendi rezilliğı! Aşağıdan yukarıya doğru yapılan bir rezillik. (*Doğrulur ve salona doğru oynar*) "Lörrach'ta zehir var! Lörrach'ta zehir depolanmış! İnsanlık yok olacak!" (*Hancı'ya*) Bu, benim "Tarihin Kaderi"ndeki Lörrach efektidir, bayım. (*İskemleye oturur*) Şu güçlü adam dedikleri, itfaiye çavuşları. Gaspoltshofen'de hiçbir güçlkle karşılaşmadık. (*Doğrudan Hancı'ya*) İtfaiye çavuşuna söyleyin yalnızca beş dakikalık bir şey. Topu topu beş dakika sürececek bir karanlık. Oyunun sonuna geldiğimizde, söyleyin ona, beş dakikalık bir karanlık olmazsa oyunum güme gider. Bu da gerçekten buraya yakışan

bir istisna olur. (*Mendiliyle alınındaki teri siler*) İtfaiye çavuşuyla tartışmaya hiç niyetim yok. Yapacağı iş, beş dakikacık mutlak karanlık. Beş dakika kapı üstü lambaları sönecek... Gülünç! (*Arkasına dayanır*) Bütün dünya en ücra köşesine kadar saçmasapan yasalarla nefret edilecek bir yer oldu. Bu iğrenç kümesse bir kez olsun yanmamış. Sizin de söylediğiniz gibi burası hiç yangın görmemiş. Çok gülünç, doğrusu! Kapı üstü lambaları beş dakika sönsün diye bunca dil dökmek... Şu bunaltıcı rutubette bu her şeyin kokuştugu yerde elbette yangın çıkmaz. Şimdi, siz şu itfaiye çavuşuyla iyice konuşun. Adı ne?

HANCI Attwenger.

BRUSCON Attwenger. Bay İtfaiyeci Attwenger - Bay İtfaiye Çavuşu Attwenger! Şu itfaiye çavuşunun mesleği ne?

HANCI Çemberci.

BRUSCON Çemberci, demek... Çemberci. Ne çemberliyor?

HANCI Fıçı çemberliyor.

BRUSCON Fıçı çembercisi. Yok devenin pabucu. Çemberciymiş. Çemberci bir itfaiye çavuşu. Ona gidin, benim kim olduğumu söyleyin. Ona deyin ki, kendisi ve ailesi için tabii ki giriş ücretsiz olacak.

HANCI Onun artık ailesi yok.

BRUSCON Demek artık yok. O zaman söyleyin, oyununun bir nüshasını ona imzalayacağım. "Bruscon" imzasıyla bir metin! Böyle fırsat kolay ele geçmez. Bu tip imzalar çoğu kez verilmez. Demek istediğim, benim tarafımdan atılmış bir imza, sadece aktör olarak değil, oyun yazarı Bruscon olarak tanındığımda bir servet edebilir. Söyleyin ona, bizimle de yiyebilir. Bizimle aynı masada! Bunları ona söyleyin. Ailesi nasıl öldü?

HANCI Birdenbire, bayım. Haag'a gzmeye gitmişlerdi. Bir kayın ağacının altında kaldılar. Çemberci dışında

herkes öldü.

BRUSCON Onun için boşuna dememişler, “Ölürse yer beğensin, kalırsa el beğensin,” diye. (*Gözlerini kapar, arkasına yaslanır*) İtfaiye çavuşuna gitmeden önce bayım, mutfağa et çorbası için sipariş verin. Bu saatte geç değilse, dört et çorbası. Ama eğer yanlış görmedimse, karınız mutfakta. Elbette öğleden sonra dörtbuçukta etli çorba siparişi pek normal sayılmaz. Çorbayı bu podyum üzerindeki masada içeceğiz. Oğlum, kızım, ben. Eşimin çorbasını odasına götürün. Zavallı hâlâ şaşkın. Utzbach. Evet gerçekten güzel bir yer burası. Yolda gelirken böyle söylüyordu karım. Ama Utzbach'ı görünce, fenalık geçirip bayıldı. O da bir tiyatrocu tabii. Bir bakıma da oyundan önce odasında dinlenmesi iyi oldu. Yoksa repliklerini hatırlayamıyor. Her an unutulabilir. Yıllardır aynı oyunu oynuyoruz, ama her zaman en önemli yerde ezberini unutuyor. Bu da beni çılgına çeviriyor, bayım. Bilemezsiniz böyle bir oyunda ezberi akılda tutmak ne kadar zordur. Her sanat yapıtında olan esler bu metinde de var. Bu metin de hiç kuşkusuz bir sanat eseri. Tiyatroda kadınlarla oynamak en zor şeydir. Hiçbir şey algılamazlar. Hiçbir ayrıntıya inmezler. Cehenneme, o tiyatro cehenneme girmezler. Yaptıkları her şey üstünkörüdür. Anlıyor musunuz? Üstünkörüdür! İşte bu üstünkörülük de tiyatronun ölümü demektir. Ama benimki gibi bir komedya, kadın oyuncular olmayınca n'olurdu! Onlara ihtiyacımız var. Komedyamız onlarla çiçek açıyor. Evet gerçek bu. Komedyamızda onlara ihtiyacımız var. Ama işin bir de acı yanı var, bana neye mal olduğunu bir bilseniz. Sahnede oynamanın en ilkel kurallarını öğretmek için nelere katlandığımı bir bilseniz! Her defasında yılın kurbanı olmak zorunda kalıyorum. Bir yandan, kadın oyunculara ihtiyacımız var; öte yandan bunlar tiyatro için öldürücü oluyorlar. **Biz erkekler de çekiçliliğimizi pek abart-**

mamalıyız. Yalancılığımızın üstüne yoktur. Yalnızca şu "Odense" sözcüğünü sekizbin kez söylemem gerektiğini kabul etmeliyim. (Çok alçak sesle) "Odense"! Çok alçak sesle "Odense" demek kadar kolay bir şey yoktur. Karımın doğru dürüst konuşabilmesi için uzun yıllar gerekti. Öte yandan, bayan oyuncular gereğinden çok zorlamamalıyız. Yoksa aynı hatayı tekrar tekrar yaparlar. Gerçi sık hata yaparlar, ama yine de her şeyde değil, bayım. "Deniz" sözcüğünü söylediğimizde, Deniz'in ne olduğunu bilmemiz gerek. Bu bir kuraldır. Ya da "Fare Zehiri" dediğimizde, bunun her zaman bildiğimiz şey olduğu da bir kuraldır. Ama bayanlara gelince bu kural işlemez. En basit bir şeyi kavramaları için en az on yıl geçmesi gerekir. Hele bu kendi karınız oldu mu bu daha da zorlaşır. Kadınlarla tiyatro yapmaya kalkışmak bir felakettir. Bir bayan oyuncuyla çalışmak, bir araba takozuyla çalışmaya benzer. Tiyatroyu sırtından bıçaklayanlar da her zaman bu bayan oyuncularlardır. Kibarlığımızdan açıkça söyleyemeyiz, ama bir bayan tragedya oyuncusu her zaman bir saçmalık olmuştur. Zaten doğru dürüst düşünecek olursak, tragedyanın deli mizahından başka bir şey olmadığını anlarız. Eğer dürüstsek tiyatronun aslında kendi başına bir saçmalık olduğunu görürüz. Ama dürüst olsaydık, hiçbirimiz tiyatro yapamazdık; tiyatro oyunu yazamaz, sahneye çıkıp oynayamazdık. Eğer dürüst olsaydık, kendimizi öldürmekten başka bir şey yapamazdık. Ama kendimizi öldürmek istemediğimizden kendimizi öldüremeyeceğimiz için ve şu ana kadar da öldürmediğimize göre, her zaman yeniden tiyatro ile yaşamaya çalışıyoruz. Tiyatro için yazıyoruz. Tiyatroda oynuyoruz. Bunların hepsi de büyük saçmalık. Kocaman bir aldatmaca... Bir aktör, kralın ne olduğunu bilmeden Kral'ı nasıl canlandırır? Ya bir aktris, ahırda çalışan bir köylü kızını tanımadan, o kıızı nasıl

oynar? Bir Devlet Tiyatrosu aktörünün Kralı canlandırması tatsız tuzsuz bir şeydir. Hele bir Devlet Tiyatrosu aktrisinin hayvanlara bakan bir köylü kızını canlandırması daha da yavandır. Ama bütün oyuncular da, kendileri dışındaki bir şeyleri canlandırmak zorundadırlar. Bu da işin anlamsız yanı. İşte böyle, tiyatrodaki her şey mantıksızdır, bayım. Orada en budala kişilerin oyuncular olması başka bir mantıksızlıktır. Örneğin, Schopenhauer ya da Kant'ı mı canlandıracaklar, bir Devlet Tiyatrosu aktörü Büyük Friedrich'i mi oynayacak ya da Voltaire mi sahneye çıkarılacak, bütün hepsi de yavanlıktan öteye gidemez. Tabii ben bu gerçeğin her zaman bilincindeydim. Oyuncuların canlandırdıkları her zaman yanlış olmuştur, hatta bir yalandan ibarettir, bayım. Ve bunun için de tiyatroda canlandırılanlar birer yalandır. Ama canlandırılan bu yalanları seviyoruz. Komedyamı bunun için yazdım. Yalan yazılıyor, yalan oynanıyor, yalan seyrediliyor. Yazarı yalancı, oyuncusu yalancı, seyircisi yalancı. Bunları bir araya getirdin mi ortaya kocaman bir saçmalık çıkıyor. Bunun bir sapıklık olduğu konusunda susmak olmaz! Bu binlerce yıldır sevilen bir sapıklıktır. İnsanlık binlerce yıldır bu sapıklığa vurgundur. İnsanlar aldatmacaları çok sevdiğinden, tiyatrodan da derinden derine haz duyar. İnsanlık için, hiçbir zaman tiyatro kadar güzel aldatmacaları olan çekici bir şey olmamıştır. (*Sol işaret parmağını dudağına bastırır sonra da havada bir şey gösterirmiş gibi hareket ettirir. Küçük bir sessizlikten sonra*) Bu salonda insanın parmağı kuru kalmıyor. Bu kadar çok nem, tiyatro için zehir. Gaspoltshofen'de sözcüklerimin bir ağırlığı oluyordu; burada ise her şey dağılıp büzülüyor. Burada insan, kelimenin tam anlamıyla, Avusturya'yı mahveden o olağanüstü aceamilik havasını hissediyor. En doğrusu, kokmuş, bayat bir havası var buranın. (*Doğrudan Hans'ya*) Biliyor

musunuz, büyük annemin annesi Avusturyalıydı. Yanlırlarda başarılı olan bir büyük büyükanne. Ama bunun sizin için bir anlamı yok, değil mi? (*Düşünür, sonra zeminde bir şey gösteriyormuş gibi*) Bir Tirollu da, bana göre biraz sapıktır. Avusturya! Groesk, az gelişmiş, sorumsuz... Mozart, Schubert öfkeliendirici eski devler. İnanın, bu halkta sevecek ufacık bir şey bulamazsınız. Gittiğiniz yerlerde, haset, rezilce anlayışlar, yabancı düşmanlığı, sanat düşmanlığı... Dünyanın hiçbir yerinde sanata bu kadar budalaca yaklaşılmaz. (*Bağırarak*) Sanat, sanat, sanat... Ya burada, sanatın ne olduğunu hiç bileneğiniz var mı? Gerçek sanatçıya bok atılır; hep yalancıların, işe yaramazların peşinden gidilir ve şarlatanların önünde yerlere kadar eğilir. (*Doğrudan Hancı'ya*) Utzbach'ta bir hancı. Ne hayat ama! Burada mı büyüdüünüz? Yoksa evliliğiniz yüzünden mi buraya yerleştiniz?

HANCI Evlenince buraya yerleştim, Bay Bruscon.

BRUSCON Demek sonradan yerleştiniz. Nerelisiniz?

HANCI Gaspoltshofen'i.

BRUSCON Demek Gaspoltshofenlisiniz. Doğrusu, Gaspoltshofen'i çok çekici buldum. Oralılar çok başka insanlar. Utzbach'tan çok daha farklı ilişkiler, şartlar var. Ne buradaki gibi domuz ahır kokusu, ne de zehirleyici bir hava var. Neden Gaspoltshofen'de kalmadınız sanki? Vah zavallı... (*Kısa bir sessizlikten sonra*) Karınız yüzünden bu Utzbach çukurunda... (*Kısa bir sessizlik*) Herhalde, Gapoltshofen'de daha iyi gelişebilirdiniz, kim bilir! Seçme hakkınız kalmamıştı belki de? Karınız sizi çok güzel bir yerden çekip alsın, sonra da bu lağım çukuruna gömsün. Olur şey değil! Buradaki her şey insanı hasta eder, iştah kaçıır, her şey kavruk. Bütün çocukların raşitik sesleri var. Cesaret kırıcı, sinirlendirici, yok edici. Ne zaman geldiniz buraya?

HANCI Almsdorfte

BRUSCON Altmışdörtte ha? Talihe bak talihe.

HANCI Babamı kaybettikten sonra Gaspoltshofen'de yaşama olanağım kalmamıştı.

BRUSCON Babanın erken ölümü. Yaşama olanağının kalmaması... Anneniz yaşıyor mu? (*Hancı hayır anlamında başını sallar*) Neden öldü?

HANCI Gastronomiden.

BRUSCON Gastronomiden mi?

HANCI Hiç kimseye borcu yoktu. Kiraya verdiğimiz bir büfemiz vardı.

BRUSCON Desenize bir mal sahibi talihsizliği. Bir mal sahibi talihsizliğinden daha trajiği yoktur. Önce gastronomik hastalık, sonra da gastronomik mal sahipliği. Neresinden bakarsanız tam bir talihsizlik.

HANCI Sekiz erkek üç kız çocuktuk; rutubetli soğuk bir bodrumda üç yatağı paylaşıyorduk.

BRUSCON Böylece size de Gastronomiyle evlenmekten başka yapacak şey kalmamıştı. (*Kalkar, birkaç adım yürür, bastonunu Hancı'nın göğsüne dayayarak*) Herhalde, Utzbach sizin için bir kurtuluş oldu.

HANCI Evet.

BRUSCON Demek, daha ikinci gün dolmadan Katolik depresyonundan öleceğimi hissettiğim bu tüyler ürpertici Utzbach, sizin kurtarıcınız oldu. (*Çevresine bakınır*) Bu mimari zavallılık, bu çirkin duvarlar, bu iğrenç çatılar bu nahoş kapılar ve pencereler, bu eşi menendi görülmemiş zevksizlikler sizin kurtarıcınız oldu ha! (*Tekrar oturur*) Kendimize sık sık sorarız biz mi deliyiz, yoksa dünya mı? (*Düşünceli*) Utzbach'ta salon işletmek delilik değil de nedir? Tamamen çılgınlık bu azizim. (*Seyirciye oynuyormuş gibi*) "Tüm çağların en büyük deliliği, var olanların var oluşlarıyla, yaşayanların yaşamlarıyla uzlaşmaları... Oynamamayı oynadığımız rol hiçbir zaman gülünç olamaz." (*Pencereden dışarı bakar*) Bu pencereleri tamamını perdelerle örtmeliyiz. Bunun için özel perdelerimiz

var; Rosenheim'daki bir dokuma atölyesinde yaptır-
dık. Bize tam seksenbin papele mal oldu. Ama bu özel
perdeler olmazsa komedya mı oynamak da olanaksız.
Yanımızda özel kancalar da getirdik. Bunlar her türlü
duvara çakılabilir... ne tür duvar olursa olsun.
Spotlarımız da Recklinghausen'daki bir özel fabrika-
dan... Bizim avantajımız tek bir arabayla seyahat et-
memiz. Arabamız da öyle rahatsız sayılmaz. (*Yere
bakarak*) Doğrusu, Agathe ile, eşim Agathe ile şöyle bir
dolaşmak isterdim. İki saatlik bir dolaşma bacakları-
mıza iyi gelirdi. Ama burada dolaşılacak hiçbir yer
yok. Her yer yokuş. Nereye baksan bir başka çirkinlik.
Bunun için de burada kalıp etli çorba içmekte karar
kıldık. Temsile kadar da yemek salonunda otururuz
diye düşündük, ama orası da kapalı. Bahçeye çıkalım
desek, domuz kokusundan burnumuzun direği kırıla-
cak. Sanki bizim geleceğimizi bilmiyormuşsunuz gibi!
Daha önceden haber vermiştik. Hele kapı açılsın diye
nasıl vurduğumuzu ben biliyorum. Bu kendine özgü
bir sapıklık. Hava rutubetli olduğundan burnuma hep
yeni kesilmiş domuz kokusu geliyor. Bir bakıma ya-
nında mezbahası olan bir pansiyona inmek de bir bir
avantaj sayılır.

BRUSCON (*Hancı'nın gözlerine bakarak*) Tabii bu koşul-
larda buranın havalandırılması da yapılamayacak
sanırım. Pencereyi açtık mı mahvolduk demektir.
Domuzlarınızın yem saati ne zaman?

HANCI Beşbuçukta.

BRUSCON Her yerde olduğu gibi, beşbuçukta. Bunda
sorun yok. Mattighofen'de domuzları sekizbuçukta
yemlediler. Bize söyledikleri doğruysa, birisi ölmüş
de onun içinmiş. Domuzların hepsi birden cıyakla-
maya başlamazlar mı, oyunun içine ettiler. Önce
temsili keselim istedik, ama sonra devam etmeye ka-
rar verdik. Domuz homurtuları yüzünden temsilin en
dramatik noktasını atladık. Doğrusunu isterseniz, ben

de pek aldırmadım. Mattighofen’de öyle iyi oynayayım diye bir hırsım olmadı zaten. Sanırım, oranın halkı tiyatroya serinlemek için geliyorlar. Orası da, burası gibi nemli ve bunaltıcı. Mattighofen’de kısaltılmış bir metin oynadık. Einstein sahnesi çıkartıldı, oyunumda atom bombasıyla ilgili ne varsa budandı. Önemli bir sahne olduğu halde, Mattighofen’de oynanmadı. Ha, bir de Napoleon’un Saksonya Kralı ile alay ettiği sahneyi de çıkardık. Aslında en büyük güçlüğü eşim çıkardı. Kadınların bir şeye hemen uyum sağlama yeteneği bizler kadar yok. Her şeyi zorlukla yapan bir cins bu. Tabii ki oyunumdaki en büyük aksaklık da bu oldu. Ama olağanüstü de alkışlandık. Mattighofen’de karşılığında bir kalıp peynir aldık. Oysa eşim hiç peynir yemez. Ben hiç peynir sevmem. Çocuklar dersin peynir dendi mi kaçacak delik ararlar. Başa gelen çekilir deyip biz de o kalıp peyniri bir alıcı buluncaya kadar yanımızda taşıdık. Peynir kalıbı tam üç kilo dört yüz gram geliyordu. Arabanın arkası peynir yüzünden adeta çökmüştü. Ferruccio’nun eli kırık olduğundan şoförlüğümüzü Sarah yapıyordu. Oğlum tuvalete gittiği sırada bir kat aşağıya düştü. Görünmez kaza! Ölebilirdi de. Neyse ki benim çocuklarım çeviktir. Burada da kenef dışarıda. Eşimin o dışardaki kenefe gideceğini hiç sanmam. Onun için lütfen odaya iki oturak çıkarın. Neyse... Karaciğer köftesi çorbası mı, yoksa etli çorba mı? Hep sorun olmuştur. Sonunda etli çorbada karar kıldım. Akşam üstü ciğer köftesi çorbası içtik mi gece oyun oynuyamıyoruz. Dolu mide bütün enerjimizi çekip alıyor, kafamız boşalıyor sanki. Eşiniz bize kapıyı açtığı anda suskunluğu hayret vericiydi. Bizi selamlamadı bile. Biliyorum buranın insanları yabancılara pek dostça bakmazlar. Ama kısa, dostça bir selam dışardan gelenlerin içini ısıtabilir. Zaten Tuna boyunca güneye doğru indikçe insanlar da giderek daha so-

ğuklaşıyor. Düşmanca dememek için rutubet ve soğukluk, diyebiliriz. Gallspach'ta ağaçlı bir bahçedeki fiskiyeli havuza kanıp birer sosis yiyelim dedik. Keşke demez olaydık. Masamıza gelen garson kız bir yandan siparişi alırken öte yandan da tırnaklarını kesiyordu. Bu da yetmezmiş gibi garson kızın kestiği tırnaklardan biri karımın yüzüne gelmez mi. Biz de kaçarmış gibi ordan çıktık. İnsan bu ülkede durmadan bir yerden başka bir yere seyahat etti mi akla hayale gelmeyecek şeylerle karşılaşılıyor. Tabii en çok da Avusturya gastronomisinin çirkinliklerini görüyor. İşin doğrusu, Gaspoltshofen'de en hoşlandığım şey ne oldu biliyor musunuz? Ne seyirci ne de bizim çok başarılı temsilimiz... Bir tek şey çok hoşuma gitti; o da masamıza örttükleri beyaz örtüydü. Öteki masalarda, yemek pis, eski plastik örtüler üzerinde yeniyordu. Bu yörelerde seyahat etmek hiç de iştah açıcı değil. Ben etli çorbamı genellikle gözlerim kapalı içerim. Ancak o zaman zevk alıyorum, diyebilirim. Eğer beni işkence sehпасına yatırmazsanız, sorabilir miyim acaba? Şimdi, burada bize, tek hayat kaynağımız olan etli çorba servisi yapılabilir mi? *(Hancı çıkar)*

BRUSCON Çemberci ve aynı zamanda itfaiyeci. Ne komik insanlar! Gücü sağlayan ufacık bir manivela, insanların en gülüncü büyük bir şey yaratılmasına neden olacak! *(Çevresine bakar)* Tiksindirici. Agathe görmesin. Her yer pislik içinde ve pis kokuyor. *(Duvarlara göz gezdirir)* Şu zevksiz reproduksiyonların hepsi kaldırılmalı. Bunlar burada durdukça oynamam. Bu salon insanın ruhunu karartmak için bire bir. Salon kirasıymış! Gülerim buna. Bruscon böyle bir domuz ahırına için beş para ödemez. *(Döner ve arka tarafa bakar)* Sezar şurdan arkadan girebilir. Ama Napoleon sol önden giremez. Burada olanaksız. Sezar-Napoleon sahnesini de çıkartamam ki... Herhalde Hitler olmayacak. Yok, tam tersi, bu oyun bu köyde

Hitler'siz oynanamaz! (*Sağa bakar*) Sonra Sarah şurdan gelir, Ludwig'e, "Bunu da nerden çıkardın?" diye sorar. Umarım Ferruccio yine yanlışlıkla bana hakaret etmez. Ben o sırada ona bakmıyorum çünkü. Bu sahneyi de atabiliriz. Hatta aşk sahnelerinin hepsini atabiliriz. Aşk olmayıversin. Ama hepsini de atamayız. Aslında hepsi de önemli. Gaspoltshofen'de kendilerini zorlamadılar, çünkü Gaspoltshofen'un budalalar için olduğunu söylemiştim. Bu da insanlığın budala yanı işte; bunları söylememeliydim. Hiç bu kadar kötü oynamamışlardı. Utzbach için düşündüklerimi bir öğrenirlerse bu kez daha da kötü oynarlar. Ama işte Utzbach'ın ne olduğu ortada. Zavallı Agathe. Ama bir yandan da hiç üzülmiyorum. Kadınlar tiyatronun içine ederler, erkeklerse tiyatronun kendidir. Asıl sorun kadınların tiyatro yapmasıdır. İşin doğrusu hiçbir şey öğrenmeyen yeteneksiz çocuklar. Söyleneni duymayan, gösterileni görmeyen. Babaları ne derse desin hiçbir işe yaramaz. Anaları ise babalarının ortaya çıkardığı her şeyi berbat eder. (*Podyum zeminine bakar*) Zayıf karakterli bir oğlan, az ya da çok budala bir kız çocuk. (*Pencereden dışarı bakar*) Kendini hep ihmal edilmiş hisseden, insanı delirten bir kadın. N'olacak proleter ürünü! Ben turneye çıkmayı hiç mi hiç istemedim. Bu turneye hep karşı durdum. Ama kır havası diye başımın etini yedi durdu. Kabul etmeliyim ki, ciğerlerinden hasta insanları durdurmaya olanak yok. Dünyaya hükmetmek isteyen bir rezalet çıkartma fanatığı! Turnede temiz kır havası alacağını söyledi durdu. Ama biz domuz havasından başka bir şey alamadık. Durumu hiç bu kadar kötülememişti. Doktor da, karınızla turneye çıkın, diye buyurdu. Doktorların hepsi de budala! Ancak kadınların pençesi altındayken kendimize hükmedebiliyoruz. Ama bunların hepsi de budala. Şunu itiraf etmeliyim ki, istemediğim bir turneye çıkmak benim karakter za-

yıflığımlı gösteriyor. Böylece, "Tarihin Kaderi" de domuzların önüne atılmış oldu. Eğer bu oyunum Köln'de ya da Bochum'da, hatta Rhein ya da Ruhr'da oynanmış olsaydı her şey daha iyi olurdu. Bu kadının söylediklerine kanıp beni yok etmesine izin veriyorum. Utzbach... Yarısl kırık bir yatak, yırtık plastik perdeler, domuz ahırına bakan bir manzara. Ya duvarlardaki öldürülen sivrisineklerden hatıra kalan lekeler ne demeli? Ama Agathe gerçekten de titreme nöbetleri geçiriyor. İşte yine söylüyorum, o burada, bu Utzbach çukurunda yalnızca hasta olmakla kalmayacak, alnında bir öpücükle sona ulaşacak. (*Hancı girerken, o da doğrulur*) Etli çorba oluyor mu?

HANCI Karım işin üstünde, ama şu anda sucuk yapıyor.

BRUSCON Sucuk mu yapıyor.

HANCI Ee bugün kansucuğu günü.

BRUSCON Kansucuğu günü...Kansucuğu günü. Anlamalı bir gün mü?

HANCI Bugün kansucuğu yapılır.

BRUSCON Kansucuğu günü! Hem de tam bugün kansucuğu günü ha!

HANCI Etli çorba pişirmek uzun sürmez.

BRUSCON Evet.

HANCI Erna gelince birlikte yapacaklar.

BRUSCON Erna mı gelecek? Erna da kim?

HANCI Kızım.

BRUSCON Evet.

HANCI (*Hancı iki iskemle getirir ve salonun bir ucuna koyar*) Kansucuğu günü hepimiz çalışmalıyız.

BRUSCON Anlaşıldı, demek bizim için uygunsuz bir gün olacak.

HANCI Hepimiz için öyle. Birlikte çalışmazsak yetiştiremeyiz.

BRUSCON Yoksa yetiştiremezsiniz demek?

HANCI Ama önemi yok.

BRUSCON Demek önemi yok. Şu kansucuğu günü her hafta mı?

HANCI Her Salı.

(*Hancı perdeyi çeker, yırtar ve yere atar*)

BRUSCON Bu perdelerin hepsi bitmiş. (*Tavana bakar*)
Tavanda da bir sürü çatlak var.

HANCI Kırk yıldan beri onarım görmedi.

BRUSCON Anlıyorum. (*Duvardaki reproduksiyonlara bakar*) Ya şu resimler, şu manzara! Çerçeve içinde çirkin lekelerden başka bir şey değil. Bu resimleri indirin! Bu resimler durdukça oynayabileceğimi sanmıyorum. (*Resimlerden birine gözü takılır*) Şurdaki Hitler'in resmi değil mi?

HANCI Gayet tabii.

BRUSCON Hâlâ saklıyor musunuz?

HANCI Gayet tabii.

BRUSCON Bunca yıl sonra?

HANCI Gayet tabii.

BRUSCON Hitler olduğunu anlamak için bin şahit ister.
O kadar tozlanmış ki!

HANCI Şimdiye kadar kimsenin gözüne çarpmadı.

BRUSCON Çarpmadı mı? Şehirlilerle konuştuğunuzda, siz de az çok doğru dürüst Almanca konuşabiliyorsunuz. Hiç olmasa doğru dürüst konuşmaya gayret ediyorsunuz; bir bakıma bu övgüye değer. Öte yandan, oyunumda Hitler de sahneye çıkıyor, Napoleon'la birlikte. Bu sahneyi budamazsam Hitler'in resmi de duvarda kalabilir. Hatta iyi bile olabilir. Goethe bir öksürük nöbetine tutuluyor. O sırada Kierkegaard da salondan sökün ediyor. Hitler'le Napoleon çıktıktan sonra, o büyük Danimarkalı Kierkegaard geliyor. Ne yazmış olursa olsun sizin için bir anlamı olmaması gayet tabii. (*Yorgun, oturur*) Bir yere geliyoruz, bakıyoruz köhne bir yer; orada birine rastlıyoruz, o da küflü kafalının teki. (*Fısıldayarak Hancı'ya*) Görülmemiş derecede kalın kafalı insanlarla dolu görül-

memiş derecede gabi bir devlet; daha ilk konuşmanızda karşınızdakinin anadan doğma budala olduğunu hemen anlarsınız. Biri konuştu mu, kara cahil olduğu hemen ortaya çıkıverir. Sosyalist olduklarını söylerler, ama aslında sadece nasyonal sosyalisttirler. Katolik olduklarını belirtirler, ama aslında sadece nasyonal sosyalisttirler. İnsan olduklarını iddia ederler, aslında hepsi de budaladır. (*Çevresine bakınır*) Österreich, Avusturya Avrupa'nın lağım çukuru, çiban başı; buraya turne yaptığımızda hep böyle hissederim. (*Hancı'ya göz kırparak kulağına fısıldar*) Burada her şey bok kokuyor, iğrenç bir manzara, bayım. (*Yüksek sesle*) Her köşede insanın midesini kaldıracak bir şey var. Ormanlık yerde çakıllarla dolu çukurlar, yeşil çayırılar arasında da çimento fabrikası... İnsan mı? O da mutlaka bir Nazi'dir. Bu yetmezmiş gibi bir de elektrikli Alp havası; en mantıklı insanı bile çileden çıkarır. Bir yerinize felç inecek diye sürekli korku içindesinizdir. Bu turne de gösteriyor ki, bu ülkede, üzerine düşüncelerin yazıldığı kâğıdın hiçbir değeri yok. (*Soluk soluğa*) Utzbach bana karşı bir ihanet! Hayır, değerli olan her şeye karşı büyük bir ihanet! (*Bağırarak*) Bir sanat tuzağı bayım, bir sanat tuzağı! (*Doğrudan Hancı'ya*) Gerçekten kansucuğu günü her hafta mı ?

HANCI Her salı kansucuğu günüdür.

BRUSCON Her salı demek!

HANCI (*Pencerenin pervazına çıkıp bir örümcek ağını indirmeye çalışırken*) Her salı.

BRUSCON Her gün sucuk günü mü?

HANCI Haftanın ikinci günü sucuk günüdür.

BRUSCON Ama salıları her zaman kansucuğu günü.

HANCI Evet.

(*Örümcek ağını indirip pervazdan yere atlar*)

BRUSCON Her salının kansucuğu günü olduğunu keşke bilseydim. Biberli sucuk dışında bütün sucuklardan keşke bu kadar nefret etmeseydim. (*Yerinden kalkar,*

ama yine oturur) Şu Allahın cezası karın ağrısından sanki bütün sinirlerim boşalır gibi oluyor. Oğlum az daha kayıp ölüyordu. Sağ kolu askıda. Önce çok büyük bir aksilik diye düşündüm. Ama sonra oğlumun canlandığı kişilerin hep sağ kollarından sakat oldukları aklıma geldi, sevindim. Hitler'in sağ kolu sakattı. Bildiğiniz gibi, Neron'un da, Sezar'ın da... Churchill'in de sakat bir sağ kolu vardı. Aslında, büyük devlet adamları denilen kişilerin sakat sağ kolları vardı. Oğlum bu kişileri kolu askıda canlandırırsa, eskisinden daha da anlamlı olacağına eminim. Bu rolleri ben yaşayarak yazdım, oğlum olan o yeteneksiz için... Kızım için de. Karımın konuşması olmayan rollerini de... Görülmemiş bir yeteneksizlik anıtı, bayım. Bir komedya yazıyoruz; ama bu evrensel komedyayı sanki bu işten anlamayan, yeteneksiz amatörler için yazıyoruz. Bu da bizim kaderimiz. Oyun yazarı şu gerçeğin bilincinde olmak zorundadır; komedyasını, büyük, ünlü oyuncular değil, hep yeteneksizler sahnede canlandırır. Zaten sahneye çıkanların hepsi de yeteneksizdir. Bu yeteneksizler sahnede ne kadar büyük görünürlerse, ne kadar üne kavuşurlarsa, yeteneksizlikleri de o kadar öfkelerendiricidir. Yetenekli oyuncu yüzdeki kıç deliği kadar nadirdir. Bu gerçeği Pirandello belirtmiş. Belki de ben söylemişimdir. Pirandello hep bu tip saptamalar yapmıştır. Ama ben de durmadan bu gibi saptamalar yaparım. İyi hatırlayamıyorum. Bu saptamayı ben mi yaptım, yoksa Pirandello mu? Anladığım kadarıyla size teşekkür borçluyum kansucuğu gününde, gidip sucuk dolduracağınız yerde, bana zaman ayırdığınız için... *(Sarah ile sağ kolu askıda olan Ferruccio büyük bir tiyatro sandığını taşıyarak getirirler)*

BRUSCON Hah işte tiyatro sandığımız da geldi. *(Bruscon'un gösterdiği yere sandığı koyarlar)* Şuraya dedim, şuraya! *(Bastırarak gösterir)* Şuraya! Oraya değil!

(Sandık konulduğu yerden kaldırılıp gösterilen yere taşınır) Olmadı. Şuraya! Sandığı şu gösterdiğim yere koyun! (Hancı podyumına çıkıp sandığın taşınmasına yardım eder) Oraya demedim, şuraya! (Sandığı kaldırıp gösterilen yere koyarlar)

BRUSCON (Sandığa dokunur) Bu sandık nemli. İçindekiler küflenecek. Of bu rutubet! Bu rutubetli hava! Hiç kuşku yok içindekilere zarar vermiştir. (Ferruccio, sandığın kilidini açmak ister, ama bir kolu askıda olduğu için başaramaz)

BRUSCON Siz bayım, şu sandığı açiverin lütfen! Oğlum sakatın teki. Bir sandığı açamayacak kadar yeteneksiz. Bu yetmezmiş gibi et kafalı kendini sakatladı. (Hancı tiyatro sandığının kilidini açar)

BRUSCON (Saralı'ya) Görmüyor musun nasıl terlemişim? Görmüyor musun kızım? (Saralı büyük bir mendille babasının alnındaki teri kurular. Hancı sandığın kapağını açar) Neden bu kadar uzun zaman burada oturdum bilmiyorum. Burada tek başıma. Bu korkunç yerde. Ölümcül bir hastalığa yakalanabileceğim böyle bir salonda... herkes tarafından terk edilmiş bir durumda... Bu sert iskemlenin üstünde! Yalnızca Hancı ile! (Hancı'ya) Hiç olmazsa bende hâlâ İtalyan kanı var. Sanat tutkusunu gösteren bir kan! (Açılmış olan sandığın içine bakar)

BRUSCON Dehanın kanı bayım! Ne yazık ki bu çocuklarda damlası yok. Anne tarafından dedem Bergamolu, kaderinde Alpleri aşır Kiel'e gelmek varmış. Oradan Ostsee'ye, oradan Hamburg'a, Kopenhag'a gitmiş; demiryolu işçisi talihi. Büyük Bruscon doğduğu yer hakkında hiç ketum davranmazdı. (Saralı'ya) Çıkar şunları! (Bacaklarını uzatır) Ayakkabılarımı çıkaracaksın. Her şeye böyle üzülüyorum, her şeye... Acı çekmekte eşi bulunmaz bir adamım ben. (Saralı ayakkabıları çıkarır. Bruscon da bacaklarını olabildiğince uzatır ve ayak parmaklarını hareket ettirir)

BRUSCON Gaspoltshofen'deki gibi yap! (*Tiyatro sandığını içine bakar*) Gaspoltshofen'deki gibi yavrum; yukardan aşağıya, aşağıdan yukarıya iyice bir ov! (*Saralı babasının ayak tabanlarını ovar*) İyi geldi. (*Ferruccio, sandıktan birdenbire Sezar maskesini alır, Hancı'nın suratına tutar*)

BRUSCON (*Bağırarak*) Sen ne yaptığını sanıyorsun? Çabuk o maskeyi yerine koy! Çabuk yerine koy! (*Bruscon'un ayakları Saralı'nın yüzüne çarpar*) Hemen aldığın yere koy! Nasıl yaparsın bunu? Sezar maskesi böyle insanların suratına tutulur mu? Görülmüş şey mi? Hak etmeyenlerin, bir Hancı'nın, tiyatrodan nefret eden bir sanat düşmanının suratında Sezar maskesi. Edepsizlik, görülmemiş edepsizlik! (*Ferruccio, Sezar maskesini sandığın içine koyar*) Sandığı da kapat! (*Ferruccio sandığın kapağını kapatır*)

BRUSCON (*Hancı'ya*) Ne dolaşıyorsunuz ayak altında? Neden bana öyle bakıyorsunuz? Ne olduğunuzu sanıyorsunuz? Hah! (*Bacaklarını uzatır. Hancı çıkmak ister*) Hayır hayır gitmeyin! Her şey asabımı bozuyor. Bu... bu... (*Saralı tekrar babasının tabanlarını ovmaya başlar*) Bu...

HANCI Utzbach'ta.

BRUSCON Evet, Utzbach'ta. Tıpkı Butzbach... Koçan deresi gibi... (*Hancı'ya*) Özür dilerim. Bu benim tarzım değil; hiçbir zaman da olmadı. Ama şu rutubet... (*Saralı'ya*) Şu paltomu çıkartmaya ne zaman yardım edeceksin, bilmem. (*Kalkar. Sarah paltosunu çıkartmasına yardımcı olur*) Biz tutkularımızın kurbanıyız. Hepimiz! Ne yaparsak yapalım tutkularımızın kurbanıyız. (*Saralı paltoyu alıp Ferruccio'ya verir; Ferruccio paltoyu Hancı'ya verir, o da paltoyu koluna asar*)

BRUSCON Bizler ölümcül hastalarız. Ama sanki sonsuza dek yaşayacakmış gibi davranıyoruz. Her şeyin sonuna geldik, oysa hep böyle gidecekmiş gibi yaşıyoruz. (*İşkenlerle dışarçesine oturur*) Sarah yavrum, ya-

nıma gel! Her şey cehenneme dönüştü mü yanımda olmalısın. Gel, kızım! *(Onu yanına çeker ve alnından öper)* Sen her zaman budalanın birisin, ama ben seni her zaman sevdim. Hem de hiçbir kimseyi sevmediğim kadar! *(Birden merakla)* Annen ezberini yaptı mı? *(Sarah evet anlamında başını sallar)* Senin annen var ya, yeteneksizin tekidir. İşte bunun için de senin olmanı istedim. Nerede biliyor musun?

SARAH Atlantik kıyısında.

BRUSCON Doğru. Le Havre'daydı. Şu kıyı kentlerinin benim için her zaman birer anlamı olmuştur. Le Havre, Ostende, Kiel ve tabii Palermo. *(Ferruccio'ya)* Bugün Sezar'ı oynayacaksın. Ama biraz daha kısarak, anlıyor musun, biraz vakur. Ama Hitler biraz daha coşkulu olmalı. Gaspoltshofen'deki gibi melankolik olmamalı! Hitler melankolik değildi. Sonra Churchill'i de biraz daha tutkulu oynamalısın. Anlıyor musun? Biraz daha tutkulu. *(Sarah'ya)* Annen ezberini yaptığını duyarsun? Duydun mu peki ezberlerken? *(Sarah, evet anlamında başını sallar)*

BRUSCON Herhalde yine doğru dürüst ezberleyememiştir. Hiçbir zaman iyi değildi; çünkü benim ne demek istediğimi bir türlü kavrayamadı. O kadar anlattım, ama nerdee? Neyse ki, güzel bir çocuk doğurdu, senin gibi. *(Sarah'ı kendine çeker ve onu alnından öper. Ferruccio'ya)* İşte bizim küçük burjuvamız. Aslında sen hiç tiyatroya uygun değilsin. Bu dünyayı hiç anlamıyorum. Hem söylerim bu benim oğlum, ama ne şiirden anlar, ne fanteziden, ne ruhsal olandan ne de yaratıcılıktan... *(Ona göz kırpar)* Gel buraya, seni kırmak istemedim.

(Ferruccio babasının yanına gider)

BRUSCON Sen en benim en büyük düş kırıklığımsın. Bunu sen de biliyorsun. Ama çalışmaya geldi mi beni hiç düş kırıklığına uğratmadın. *(Hancı çıkarken Bruscon arkasından bağırır.)* Etli çorba servisini unutmayın

sakın. Şöyle sımsıcak bir çorba istiyorum, bayım. Çoğu zaman ılık olur çünkü. (*Çevresine bakılır*) İşte, anneniz için ödediğimiz fatura da bu. Ciğerleri hasta diye bu turneye çıkmak zorunda kaldık. Rezalet, değil mi! Buranın adı Utzbach'mış. Tıpkı tıpkı Butzbach gibi... (*Saralı'yı göğsüne bastırır*) Dünya çok hüznü verici, yavrum. Ve kimseyi gözetmiyor. Hiç kimseyi! Her şey sonunda yok olacak. Kaçmak istesen, hemen yakalanacaksın. Her amaç bir mutsuzluk ve sondur. Şu oynayacağımız salonun haline bakın. Ya şu partal Hancı'ya ne dersiniz. Ve şu berbat koku! Utanmadan bir de benden salon kirası isteyecek. İtfaiye çavuşu ise kapı üstü lambalarını söndürmeye yanaşmıyor. Ben de onlara, öyleyse oynamıyorum, dedim. Şu boktan Utzbach'ta komedya mı harcamak istemiyorum. Bu insanlar hak etmiyorlar bunu. Buraya bir tiyatro topluluğunun geldiğinden, daha da önemlisi büyük Bruscon'un geldiğinden haberleri bile yok. (*Doğrudan Saralı'ya*) Perukaları taradın mı?

SARAH Evet.

BRUSCON (*Ferrucio'ya*) Sen ayakkabıları boyadın mı?

FERRUCIO Evet.

BRUSCON Sakın heyecanımızı kaybetmeyelim. Bugün tabii ki komedya baştan sonu oynayacağız. Bugün hiçbir yeri budamayacağım. Özellikle burada. (*Saralı'ya*) Annen hâlâ öksürüyor mu?

SARAH Hâlâ öksürüyor. Ezberlerken metne de öksürdü.

BRUSCON Metne öksürdüğünü zaten tahmin etmiştim. Öksürük haplarını almadı mı?

SARAH Aldı.

BRUSCON Ee, neden öksürüyor öyleyse? Bu kadar güzel geçişleri olan böyle bir metne!... Demek bütün metne öksürdü! Ama alışkanlıkları değiştiremeyiz ki. Bu proleterce bir şey. Her şeyi o kadar mükemmel bir biçimde yok ediyor ki! Ve bunu da yalnızca öksürerek beceriyor! Anneniz bir proleter. Ama ben onu sevi-

yorum. Gerçek bu. Durmadan ona kızdığım halde, onu seviyorum. O gösterdiğim yeri istediğim gibi alçak sesle çalıştı mı?

(Saralı hayır aulânında başını sallar)

BRUSCON Ne demek bu? Çalışmadı mı yani? İstedğim gibi alçak sesle? O pasajı yine Gaspoltshofen'deki gibi söylememesi gerekir. Duyunca tüylerim diken diken oluyor. Biliyorum zaten, siz ikiniz de arkamdan iş çeviriyorsunuz. Bana bağlısın ama, annenin sanat yolundan çıkmasına seyirci kalıyorsun. Yeteneksizliği söylediği her kelimedede kendini belli ediyor. Babası duvarcıydı. Duvarcı olmak utanılacak bir şey değil. Ama babasının duvarcı olduğunu söylediği her kelimedede hissetmek işte bu çok utanılacak bir şey! Gerçek şu biz, oyuncular bir bakışta karşımızdakinin babası kim şıp diye anlarız. İşte insanı umutsuzlandıran da bu yavrum. Ne yazık ki, size baktılar mı babanızın Bruscon olduğunu kimse anlayamaz. Bruscon büyük, devlet sanatçısı. Gelmiş geçmiş tüm devlet sanatçılarından üstün bir devlet oyuncusu!

(Bacaklarını gererek uzatır. Saralı tabanlarını ovar. Ferruccio da babasının arkasına geçip omuzlarına masaj yapar)

BRUSCON Siz, ikiniz de doğuştan masaj ustalarısınız. Masör ve masöz olmalıymışsınız. Bu yolda çok başarılı olurdunuz. *(Bacaklarını iyice uzatır)* Masaj, evet. Oyunculuk sanatı, hayır. İyi bir masajın ne olduğunu çoğu kişi bilmez. Tabii ki, masajı size ben öğrettim. Anneniz masaj konusunda da çok yeteneksizdi. Yavaş ve hafif. *(Gözlerini kapar)* Sahneye çıkmadan önce, hiçbir şey iyi bir masaj kadar önemli değildir. Fanteziyi çalıştırır, içindeki tüm iyi yanları uyandırır. Sanatı en üst düzeyde yapmana yardımcı olur.

(Hancı ile karısı etli çorbayı getirirler)

BRUSCON Oh ne güzel kokuyor!

(Saralı'ya) Kalkmana yardım et!

(Saralı, kalkmasına yardım eder. Hancı ile karısı tabakları masaya koyup çorba dağıtırlar)

BRUSCON Sıcak mı bari?

HANCI Hem de çok sıcak.

BRUSCON Çocuklar, etli çorba! Hadi, şu yorgun babanızı masaya götürün.

(Ferruccio ile Saralı babalarının kollarından tutup masaya götürürler. Erna, bir çalı süpürgesiyle girer)

BRUSCON Şu etli çorbanın nerden geldiğini kimse bilmez. Herhalde Bohemya'dandır.

(Saralı Bruscon'un altına iskemlesini iter)

BRUSCON *(Oturur)* Etli çorbanın nerden geldiği de pek önemli değil.

(Bayan Bruscon girer; kalın bir robdöşambr giymiştir)

SARAH *(Bruscon'a)* Annem geldi.

BRUSCON Ne dedin?

SARAH Annem; annem geldi.

BRUSCON Nerde?

SARAH İşte!

BRUSCON İşte işte... *(Bir kaşık çorba içer)* Ben görmüyorum.

SARAH İşte burada!

BRUSCON *(Kafasını kaldırır)* Ha sen mi geldin! *(Bir kaşık çorba içer)* Çorba çok güzel olmuş. Çok güzel bir etli çorba. Otur, hadi otur!

(Bayan Bruscon dışında herkes oturur)

BRUSCON *(Karısına hakim bir tonla)* Otursana! Ne diye ayakta duruyorsun? Ne bekliyorsun?

(Bayan Bruscon kocasının karşısına oturur)

BRUSCON *(Az sonra)* O gösterdiğim yerde öksürmüştün! Doğru mu? Bu ciddi olamaz; pasajı öksürmen... Sarah öyle dedi. Desene bu gece cümbüş var; hem de bu gece. İyi kötü şurda bir gala temsili vereceğimiz gece! *(Çorbasını kaşıklar)* Beni duydun mu? Bir gala temsili! *(Hancı ile karısı çıkarlar)* Bu şirin yerde çocuklar gölete gideceklerdi "Gölete gider" levhasını gösterdiği yöne

gittiler. Ama ne buldular bir çöp çukuru! (*Sessizlik*)
 Utzbach, tıpkı Butzbach gibi... (*Bayan Bruscon'a em-
 reder toul'a*) İçsene! Çok güzel bir çorba. Çoktan beri
 bu kadar güzelini içmemiştim. (*Erna, elindeki çalı sü-
 pürgesiyle ortalığı süpürmeye başlar. Yoğun bir toz kal-
 kar. Hepsi öksürmeye başlarlar*)

İKİNCİ SAHNE

(*Yarım saat kadar sonra. Ferruccio merdiven üstünde
 perde takmaktadır*)

BRUSCON (*İskemleye oturmuş, önünde diz çökmüş olan
 Saralı'ya*)

Alçak sesle yavrum. Repliklerini böyle yüksek sesle
 söylemenden hiç hoşlanmadığımı biliyorsun. Bu ak-
 şam oyunda yine böğürüp duracaksınız. Nereye gi-
 dersek gidelim, her gösteride böğürüyorsunuz. Yal-
 nızca taşrada değil, en önemli tiyatrolarda da bağır-
 maktan başka bir şey yapmıyorsunuz. Burayı çok al-
 çak bir sesle söyleyeceksin, anlıyor musun? Seni işit-
 miyorlar sanacaksın, o kadar yavaş. Ama onlar seni
 işitmeli. Seni işitmiyorlarmış gibi konuşacak, ama
 söylediklerini işittireceksin. Ve çok temiz konuşacak-
 sın!

(*Nasıl konuşacağımı gösterir*)

"Güzelliğe sahip değilsek, hasta bir ruh taşıyoruz de-
 mektir ve çaresizdir ruhun derinliklerine kadar..."
 İşte böyle! Dediğim gibi, kimsenin seni işitmediğini
 sanacak kadar alçak sesle konuşacaksın. Ama onlar
 işitecekler. Mükemmel konuşan bir aktör fısıltıyı bile
 en arkalara kadar duyurur, duyurmadığını sansa bi-
 le!

SARAH "Güzelliğe sahip değilsek, hasta bir ruh taşıyoruz
 demektir ve çaresizdir ruhun derinliklerine kadar..."

BRUSCON Hayır, tam olmadı. Bir daha! Bir yanda doğal, öte yanda sanatsal olmalı. Ne demek istediğimi anlamışsındır. Evet...

SARAH "Güzelliğe sahip -"

BRUSCON Hayır. Olmuyor. Anlamıyor musun bir yanda doğallık, öte yanda sanatsallık...

SARAH "Güzelliğe sahip değilsek, hasta bir ruh"

BRUSCON (*Parmağını şaklatarak*) Burada eksik olan, kendini vermemen! Sen kendini işine vermiyorsun. Bunları söylerken içten olmalısın. Bak "Güzelliğe sahip değilsek, hasta bir ruh..." yumuşak, hafif. Kendini ver. Hadi bakalım!

SARAH "Güzelliğe sahip değilsek-"

BRUSCON (*Keser*) İnanamıyorum; sanki sana hiçbir şey öğretmemişim gibi. Bugün her yanımızı sarmış olan amatörlerden farkın yok. Artık kimse doğru konuşmasını bilmiyor. Devlet Tiyatrolarımızda da kimse doğru dürüst konuşmayı beceremiyor. Almanya'nın en ünlü tiyatrolarında bile öyle bir diksiyon var ki, domuzlar homurdanıyor sanırsın. Belki de bu sende kalıtımla ilgili bir şey. Bazen senin tamamen anne tarafına çektiğini düşünüyorum.

(*Sarahlı kalkar*)

BRUSCON Oyundan sonra gel buraya bir daha çalışalım. Saat iki erken dersin, bağışlamam. Kendimin her zaman mükemmel bir eğitmen olduğumu sanırdım; demek yanıltmışım. Ferruccio'dan fazla bir şey beklediğim yok. Ama senden... Gel bakayım buraya, elini ver! (*Sarahlı elini verir*) Senin baban kim, söyle! Hadi söyle!

SARAH Bay Bruscon.

(*Sarahlı'yı iter*)

BRUSCON Utanmaz kız! Ne biçim yanıt bu? Bu edepsizliklerin sana pahalıya mal olacak. Gel buraya! Buraya, dedim!

(*Sarahlı babasının yanına gider*)

BRUSCON Bir daha sabrımı taşıрма. Öyle boyun eğmiş görünerek isyankârlık da yok! (*Saralı'nın elini alıp öyle bir bükerek ki, Saralı acıdan bağırır*) Şimdi söyle senin baban kim? Hadi!

FERRUCIO (*Olan biteni izlemiştir*) Hadi ne olduğunu ona söyle.

BRUSCON (*Ferruccio'ya*) Sen sus işe yaramaz, yeteneksiz Ferruccio! Ben bir Busoni hayranıyım. Ama sen Busoni dehasının onurunu taşımaya layık değilsin. (*Saralı'nın elini daha fazla bükerek*) Peki, söyle baban kim?

SARAH (*Kendini kurtarmaya çalışarak*) Bütün çağların en büyük oyuncusu.

BRUSCON (*Onu iter, Saralı tökezler*) Şimdi oldu. Bunu duymak istiyordum. Bugün bunu bana söyleyen olmamıştı. Zamanı gelince söylenmesi gerekir. Bunu hepiniz yapabilirsiniz. Buraya gel! Buraya gel, dedim. Baban buraya gelmeni emrediyor. (*Saralı yanına gider*)

BRUSCON (*Saralı'nın elini tutar*) Kim olduğumu söylemeyi kendi başına akıl edemedin. Buna zorladın beni. Başka seçeneğim yoktu, yavrum. Umut vermeyen bir yaşam sürüyoruz. Korkunç bir varoluş bu. Üstüne üstlük bir de yarım akıllı, hasta bir anamız var. Hastalık hastası bir ana! Metnine öksüren bir ana! Şu it-faiye çavuşu kanun diye tutturup komedyamda mutlak karanlığa izin vermezse felaket olur. Her yerde en kolayı buydu. Ama burada sorun oldu çıktı. Şu Utzbach'ta kendimi tuzağa düşmüş gibi hissediyorum. (*Ferruccio'ya*) Deliği yamadın mı?

FERRUCIO Evet.

BRUSCON Kadife olsun diye tutturdu. Onun için de altında inleyip duruyoruz. Oysa keten yeterliydi. Hatta keten daha iyi olurdu. Keten daha iyi açılıp kapanır. Hayır illa ki kadife olacak! Proleter megalomanisi! Sizin ananız müsrifin teki; bana kalsaydı kostümleri üç misli ucuza çıkartırdım. Neymiş, hepsi ipek ola-

cakmış! Ben sentetik ipek dedim, o has ipek diye tutturdu. Ben keten dedim, o kadife! Proleterler hep lükse kaçarlar zaten. Evet, evet, bizi yıkımın kenarına getiren bu! Proleterler kozlarını oynarken yanındakilere de son kozlarını oynatırlar. Bizim gibiler basit bir yemekle yetinirler. Ama onlar yemek listesini bile parçalayarak açarlar. Biz sade piliç isteriz, onlar garnitürlü bıldırcın ısmarlarlar. Biz ikinci sınıfta, onlar birinci sınıfta seyahat ederler. Seyahat için parasal durumumuz uygunsa ve ancak köylere ya da dağlara gidebilecekken onlar Seyşel Adalarında tatil geçirmek isterler. İşte bunun için de dizginleri ben ele aldım. Ananıza kalsaydı, bebekliğinizden bu yana sizi ipek-liler, kadifeler içinde büyütecekti. Oysa pamuklu da aynı işi gördü. Pamukluyla büyüdüğünüz için bana teşekkür borçlusunuz. Duvarcı ustası kızı ananıza kalsaydı, daha bebekliğinizden itibaren size çok kötü bir terbiye vermiş olacaktı. Zaten proleterler dünyaya egemen olduklarından beri yokuş aşağı yuvarlanıyoruz. Oysa yokuşu çıkaracaklarına söz vermişlerdi. Gerçek bu, yokuş aşağı yuvarlanıyoruz. Görünen köy kılavuz istemez! Şimdi de çare olarak sosyalizm denilen şeyi bedel olarak önümüze sürüyorlar. Hazine tamtakır, Avrupa ise boku yemiş. Bu yıkımı onarmak yüz yıl sürer. Asıl beni asıl üzen nokta, proleterlerin tiyatroyu da yerle bir etmeleri... Gerçek bu! Ne diye bunları sizle konuşuyorum sanki; söylediklerimin bir kelimesini bile anlamadığınıza eminim. (*Ferrucio'ya*) Saat tam altıda ışık provası yapacağız. Yukardan yeşil bir ışık yavaş yavaş Churchill'in yüzünü aydınlatacak. Sakın Gaspoltshofen'deki gibi olmasın! Orada Churchill'in yüzüne hiç ışık düşmedi. (*Sarah'ya*) Sen, Bayan Churchill olarak kırmızı ayakkabıları giyeceksin! Gözümden kaçtı sanıyorsun, değil mi? Gaspoltshofen'de siyahları giydin. Oyunumdaki Bayan Churchill siyah değil kırmızı ayakkabı giyer. Bu çok

önemli bir ayrıntı! Siyah değil, kırmızı ayakkabı! Bu alçaklığı kaldıramam ben. Bayan Churchill kırmızı ayakkabı giyer, o kadar! Metternich'in sevgilisi ise siyah giyer. Sen bunun nedenini anlamasan bile, ben biliyorum; bu da yeter. Bana içecek bir şey getirsen nasıl olur? Burada hep susadığımı hissediyorum. Anana da bir bak! (*Salonun tavanına bakar*) Sanki yukarda havalandırma varmış gibi. Burada durmadan susadığıma bakılırsa belki de bir madensuyu kaynağı bulunuyor. (*Yine tavana bakar*) Sürekli hasta olmayı oynamak rezalet! Aslında hasta filan değil. Sağlıklı olduğunu anlamak için doktora gerek yok. İsterik, evet isterik! Öksürüğü de öyle! Astım tiyatrosu! Ananız yok mu ananız, hastalık semptomlarını biriktirdiği akıl almaz büyüklükte bir haznesi var. (*Birden Saralı'ya*) Hâlâ ne dikiliyorsun öyle. Maden suyu, dedim ya da bir Apollinaris olsun! Ama herhalde, şu Utzbach'da yoktur. (*Saralı çıkar*)

BRUSCON (*Ferrucio'ya*) Senin yeteneksizliğin tümü ananın yatırımı. Onun, oyunculuk sanatı yerine, hastalık oyununu yeğ tutması da bundan. Biliyorum, benim komedyamdan nefret ediyor. Benimle ilgili her şeyden nefret ediyor; manevi olan her şeyimden... Oysa başınızda benim gibi biri olduğu için bin kere şükretmelisiniz. Ya nefes alamayacağınız bir evliliğin kurbanı olsaydınız! Sizlerin sanatçı olmanıza, daha doğrusu sanatçı kılığına bürünmenize gelince, sanatçı nedir hiç olmazsa az çok bilinir. Sahne Sanatçısı! Bu söz bu kadar iğrenç olmasaydı, daha sık kullanırdım. Ama benim midemi bulandırıyor. (*Ferrucio perde asmayı bitirir ve merdivenden aşağıya atlar*)

BRUSCON Bu çeviklik sende hep vardı. Bu nerden geliyor bilmiyorum. Anan kaskatıdır, bense hantal... Her zaman böyle çeviktin. Buna karşılık ben hiçbir zaman bir yerimi kırmadım. Anansa hep bir yerini kırmaya

hazırdı.

(Hancı ile karısı bir çamaşır sepeti taşıyarak gelirler ve yere koyarlar)

BRUSCON Hayır, sepeti şuraya koyun lütfen.

(Bastonuyla gösterir. Hancı ve karısı Bruscon'un bastonunun yönünü izlerler)

BRUSCON Şuraya, evet şuraya. Hayır hayır, şuraya! Hah tamam oraya!

(Hancı ile karısı çamaşır sepetini koyarlar)

BRUSCON Of bu rutubet! Bir yandan rutubet, öte yandan donma duygusu... *(Hancı'ya)* İtfaiye çavuşunu görmeye gittiniz mi?

HANCI Hayır henüz gidemedim.

BRUSCON Peki neden? Ben size söylemedim mi en önemli şey kapı üstü lambalarının söndürülmesi diye? Komedyam kapı üstü lambaları yanarken oynanamaz. Anlıyor musunuz beni. Mutlak karanlık, bayım. Şu sizin fıçı çemberleyen itfaiye çavuşuna hemen haber verin. Beni anlıyor musunuz? Tehdit olarak almayın, ama kapı üstü *(Bağırır)* kırmızı çıkış lambaları üzerinde inat etmek gerçekten gülünç. Hem de çok gülünç! Şimdi hemen gidin ve benim gönderdiğimi söyleyin. Bunun her şeyden önemli olduğunu belirtin ona. *(Bir bardak suyla gelen Sarah'ya)* Değil mi Sarah? *(Ferrucio'ya)* Değil mi oğlum? *(Hancı'ya)* O lambalar söndürülmezse biz de oynamıyoruz! Hadi hemen gidin. Zaten çok zaman kaybettik. *(Hancı'nın karısına)* Ee, akşam yemeğine ne var bakalım? Tabii ki sıcak yemek. Şöyle zengin bir aktör yemeği olsun. Şöyle mükemmel bir yemek olarak ne tavsiye edersiniz?

HANCININ KARISI Karaturp köklü, acılı dana eti, ekmek ve salamlı marul salatası.

BRUSCON Salamlı marul salatası ve karaturp köklü, acılı dana eti! Karaturp köklü? Karaturp zaten kök değil mi? Henüz karar veremeyebilirim. Kızınızın gözlerinin zayıf olduğu doğru mu?

HANCININ KARISI Gözünde tavuk karası var.

BRUSCON Tavuk karası varsa operasyon geçirmeli.

HANCININ KARISI Doktor da öyle söylüyor.

BRUSCON Tavuk karası operasyon gerektirir. Ama mutfakta size çok yardımcı oluyor, öyle değil mi?

HANCININ KARISI Evet çok.

BRUSCON Güzel bir çocuk, yazık ki tavuk karası var.

(Ferruccio'ya) Perdeyi kapat! (Hancı ile karısı çıkarlar.

Ferruccio perdeyi kapatır) Şimdi de aç!

(Ferruccio perdeyi açar) Kapat!

BRUSCON *(Saralı'ya)* Perdenin arkasına geç! Etkiyi gö-

receğim. Perde açılınsın... Gaspoltshofen'de bir kere bile

perde provası yapmadık. *(Saralı, elinde su dolu bardak perdenin arkasına geçer. Ferruccio perdeyi açar)*

BRUSCON Eevet, işte böyle. Mattighofen'deki gibi sil-

keleyerek değil! Yavaş! Ama çok yavaş da olmasın.

(Ferruccio'ya) Kapat bir daha aç!

(Ferruccio perdeyi kapatır ve bir dalı açar. Bu arada Saralı aynı noktada durmaktadır. Bir elinde bardak vardır, diğeriyle burnunu karıştırır)

BRUSCON İyi. Kapat! *(Ferruccio perdeyi kapatır)*

BRUSCON Şimdi aç! *(Ferruccio perdeyi açar)*

BRUSCON *(Düşünceli)* Perde açıldığında Bayan Churc-

hill burnunu karıştırırsa?... Yok, hayır, kesinlikle yanlış

olur. Seni görünce, yavrum, öyle bir aklıma geldi.

Gülünç bir fikir! Nerden de aklıma geldi? Bizlerin

aklına her şey gelir, ama bunların çoğu da gülünçtür.

(Ferruccio'ya) Perdeyi kapat!

(Ferruccio perdeyi kapatır)

BRUSCON Şimdi yine aç! Eskisinden biraz da hızlı, ama

çok hızlı değil!

(Ferruccio perdeyi açar; Saralı iki arada dilini çıkarır)

BRUSCON *(Saralı'ya)* Bana dilini çıkardığını görmedi-

ğimi sanıyorsun değil mi? Babanı kızdırmak için ucuz

bir ifade! Ama ben yemem! *(Ferruccio'ya) Tamam oldu.*

Kapat perdeyi! Kapat da su cirkin veleti görmek zo-

runda kalmayayım.

(*Yorgun iskemleye oturur. Ferruccio perdeyi kapatır*)

BRUSCON (*Kısa bir sessizlikten sonra öfkeli*) Maden suyum!

(*Saralı elindeki su dolu bardağı Bruscon'a verir*)

BRUSCON (*Bir yudum alır, Saralı'nın normal su getirdiğini anlar, suyu fışkırtır*) Bu musluk suyu! Hem de her şeyin bulaşıcı, her yerin lağım çukuru olduğu Utz-bach'ın musluk suyu! (*Bardakla Saralı'yı iter, bardak yere düşer*) Maden suyu demedim mi ha? Kapalı şişede istemedim mi? Sen tutmuş öz babana herkesin içtiği bu yavan Utzbach suyundan getiriyorsun. Görülmemiş edepsizlik!

(*Saralı cam kırıklarını toplamaya çalışır*)

BRUSCON Bari bira olsun. Ama yok. Komedyamı tehlikeye atamam. Bir yudum bile içtim mi iki kelimeyi bir araya getiremem sonra. (*Ferruccio'ya*) Ferruccio beni iyi dinle! Köye in, marketten üç dört şişe maden suyu al, gel. Bulamazsan, bir şeye atla Gaspoltshofen'a git, bir iki şişe iyi cinsinden maden suyu getir. Gaspoltshofen'da iyi cins maden suyu vardı. Hadi git şimdi! Bu arada ben de Sarah ile Metternich-Napoleon'un Zanzibar pazarlığını çalışırım. (*Ferruccio'ya buyurur*) Hadi fırla! (*Ferruccio gider*)

BRUSCON (*Saralı'yı kendine çeker*) Şu çekilmez insanların gitmeleri, seninle başbaşa çalışmamız ne güzel! (*Ceket cebinden bir mendil çıkarır, Saralı mendille babasının alnını siler*) Kalbim beni korkutuyor yavrum. İçimdeki bu korkuyu yenemiyorum bir türlü. Anan kendini kalp hastası sanıyor. Oysa asıl kalp hastası benim. (*Saralı'nın elini tutar*) Rouen'e gittiğimizde istediğin balo elbisene kavuşacaksın. Turnemizin doruğu Rouen. Aramızda kalsın, ben klasikleşen bir yazarım. Bugüne kadar bir sır olarak kaldı, ama yakında dünya tanıyacak beni. Tanrım! Goethe ne ki, yavrum? Sekiz ay uykusuz duraksız Metternich sahnesini çalıştığımı

biliyor musun? Agathe bunu hiç kavrayamadı. Neden aşığı yukarı sekiz ay odama kapanıp kimseyle konuşmadan bu sahneyi çalıştığını bir türlü algılayamadı. Bir tek Metternich sahnesi için sekiz ay! Yüksek sanat yapmak korkunç bir işlemdir, yavrum!

(Ferruccio iki şişe maden suyuyla girer)

BRUSCON *(Saralı'yı iterek)* Ne çabuk?

(Ferruccio şişelerden birini açar ve maden suyunu bir bardağa doldurarak babasına uzatır)

BRUSCON Nerden aldın?

FERRUCIO Hancı'nın karısından.

BRUSCON Hancı'nın karısından mı? Saçma!

FERRUCIO Hancı'nın karısından.

BRUSCON *(Hakim bir tavırla Saralı'ya)* Burada istediğim cins maden suyu varken bana musluk suya getirmek saygısızlık değil de nedir? *(Ferruccio'dan bardağı alır ve sonuna kadar içer)* Çok iyi geldi. *(Ferruccio'nun bardağını tekrar doldurması için, bardağı uzatır)* Sanırım yağmur yağacak. Maden suyu! Aslında maden suyundan nefret ederim. Çok yararlı bir şey. Ama ben nefret ederim. Yüce sanatım için alkol bağımlılığına son verdim. İşin gerçeği bu! Otuz yıldan beri bir yudum şarap koymadım ağzıma. Bir bardak bira bile içmedim. Delilik! Delilik olmasa bile anlamsız bir özveri! Ya yüksek sanat, ya da alkolizm... Ben sanatı seçtim. *(Saralı'ya)* Maden suyumuz da olsa, Bana şu ılık, boktan Utzbach suyundan getirerek kendini bağışlatabilirsin. *(Bardağını üçüncü kez doldurması için Ferruccio'ya uzatır)* Hani nerdeyse şampanya içiyormuşum gibi! *(Saralı'ya)* Ananla aynı çatı altındasınız. Bazı durumlarda bu ölümcül bir şey. Ama benim elimden bir şey gelmez. Git ve monoloğunu çalış! Sen komedyamda en büyük zaafsın. Hadi kaybol! *(Bastonuyla Saralı'ya vurur. Saralı çıktıktan sonra Ferruccio'ya)*

Seninle yalnız kalmamız ne güzel. Hepsinin canı ce-

henneme! Baş ağrıları! Kaçık sürüsü! Kızım gün geçtikçe anasına benzemeye başladı. Bunun çok iyi farkındayım. Korktuğum başıma geldi. Her gün biraz daha anası oluyor. Gerçekten de Ferruccio, gülecek hiçbir konumuz yok. Gel şuraya! *(Bastonuyla gösterir. Ferruccio gösterdiği yere gelir)* Evet oraya. Biliyor musun Napoleon içeri girdiğinde çok fazla eğilmen beni rahatsız ediyor. Sonuçta sen Saksonya Kralı'sın. Bunu unutma! Şimdi eğil bakalım! *(Ferruccio eğilir)* Evet. Evet öyle! Ama o kadar saygılı değil! Krala yakışır olmalı! *(Ferruccio'yu dala iyi izlemek için öne doğru eğilir. Ferruccio eğilir)*

BRUSCON Çok iyi. Fevkalade. Bugün perde arasında Mozart değil, Verdi çalacağız. Teypi kontrol ettin mi? *(Ferruccio bir ses kayıt cihazı getirir ve masaya koyar)*

BRUSCON Mozart değil. Verdi. Şu Utzbach'ta Mozart çalmak zevksizlik olur. *(Ferruccio, makaralı teypte bir parça çalar)*

BRUSCON *(Dikkatle dinler)* Yeter. *(Ferruccio teybi kapar)*

BRUSCON Şu müzikten nefret ediyorum. Aslında, opera değilse, tiyatrodan müzikten nefret ediyorum. Ama insanların da müziğe ihtiyacı var. Yalnızca perde adalarında, başka yerde olmaz. Şunu bir daha çal bakalım. *(Ferruccio teybi açar)*

BRUSCON Kötü müzik. Verdi! Mozart'tan da hoşlanmıyorum artık. Kapat şunu. *(Ferruccio müziği kapatır)*

BRUSCON İnsanlar ne dinlediklerini bilmiyorlar. Müzik olsun da, ne olursa olsun! İnsanların budalalığı o kadar ileri gitti ki, bir dakika bile müziksiz edemiyorlar. Önceleri müzik ilgilendirirdi beni. Artık ilgilendirmiyor. Daha çok suskunluklarla ilgileniyorum, sessizlikle. Tabii, bir de söz sanatıyla... Sözlerle ve aradaki susmalarla... Evet, beni ilgilendiren bu işte! *(Yavaşça kalkar, Ferruccio'ya yaslanarak podiyuma gider,*

bastonunu uzatarak) Şu duvardaki geyik boynuzlarıyla resimlerin hepsi kalkacak. Duvarlarda bir şey olmamalı. Evet çıplak olmalı! Ben hep çıplak duvarlar arasında oynadım. Şu köylülerin zevksizliği inanılmaz bir şey. Gaspoltshofen'de salon kirası vermemiştik, burda ise salon kirası vereceğiz. İğrenç hancıyla iğrenç karısı! Şu hancının ağzı da çok kötü kokuyor. *(Bir iki adım sağa yürür)* Bir karabasan bu. *(Öne yürür ve salona doğru konuşur)* "Lörrach düşecek." *(Sola doğru birkaç adım atar ve oradan salona doğru konuşur)* "Ve siz Ruhr kömüründen söz ediyorsunuz Sayın Başkan!" *(Podiyumun ortasına yürür)* "Tüm manevi değerler ülkedeki ahlaksızların önüne fırlatıldı. Evet, ahlaksızların önüne... Üstleri örtülmedi bile. Ben ülkemde kalmak istiyorum. Onlarsa ülkeyi terk ediyorlar. Ah şu yalancı toplum!" *(Tekrar iskemleye oturur)* Ta çocukluğumdan beri, tiyatrodan çok yetenekliydim. *(Ferruccio duvardaki geyik başlarını ve aradaki resimleri toplamaya başlar)*

BRUSCON Tam onyediyi yaşındayken klasiklerle ilgilenmeye başladım. Manevi şeylere, yaratıcı olana karşı büyük bir istek duyuyordum. *(Ferruccio'nun getirdiği su dolu bardağı birinin sağlığına içiyormuş gibi yukarı kaldırır, sonra suyu içer)* Bütün o geyik başlarını aşağı indir! Bir de şu zevksiz manzara resimlerini ve portreleri... Şunu görüyor musun? Oradakine kadar hepsini!

FERRUCIO Ama bunu değil?

BRUSCON Hayır o kalsın. O Hitler'e benziyor. Görüyor musun?

FERRUCIO Yani bu Hitler'e mi benziyor?

BRUSCON Sence benzemiyor mu?

FERRUCIO Bilmem.

BRUSCON Evet, Hitler'e benziyor. Buradaki bütün erkek resimleri Hitler'e benziyor. Buradaki bütün erkekler Hitler! Bence o resim duvarda kalsın. İbreti alem

için... Anlıyor musun, buradaki herkes Hitler! (*Ferruccio başını sallar*)

BRUSCON O zamanlar manevi dünyaya ilk adımlarını atmıştım. Onyediy yaşındaydım. Tiyatronun büyülü dünyasına ise çok daha önceleri... İnsan hiçbir zaman korkmamalı. Evet, korkmamalı! (*Salona doğru rol yaparak konuşur*) "İntikam intikam, Prens" (*Kendi kendine*) Çok kötü. Yıvış yıvış. Çok kötü: Cesaret kırıcı şekilde kötü! (*Oynar*) "Sizinle Rohan nesli arasındaki çok vahim ilişkiler..." (*Kendi kendine; sanki Ferruccio'dan utanıyormuş gibi*) Burayı hiç ezberlememeliydim. Zaten pek de önemli bir yer değil. İnanılmayacak kadar kötü. Buyrun bakalım, ta yükseklerden yine amatörlüğün kucağına düştük! (*Oynar*) "Majesteleri, şu halk ne acımasız ama doğal değil mi, her zaman da budala!" (*Kendi kendine*) Burası biraz daha güçlü olmalı. Gaspoltshofen'de buraları kolayca oynamıştım. Şimdi ise zor geliyor. Her sözcük sanki bir granit! Her sözcük sanki yere düşüyor. Düşünmekse olanaksız. (*Birden Ferruccio'ya*) Benim keten kasketimi valize koymuş muydun? Bir türlü bulamıyorum.

FERRUCIO (*Perdeyi düzeltmek için tekrar merdivenin en üstüne çıkmıştır*) Ceketinin cebinde.

BRUSCON Ceketimin cebinde mi? (*Elini ceketinin cebine sokar*) Gerçekten de burdaymış. (*Kasketi başına giyer, Ferruccio'ya*) Sanat dedin mi, karşı cinsten hiçbirine ihtiyacın olmamalı. Oysa, tersine, onlar her zaman dağılmamızı önlemişlerdir. Ananız olmasaydı, şimdi kim bilir nerde olurduk? Böyle bir turnenin cesaret kırıcı olup olmadığını düşünüp duruyorum. (*Kendi kendine*) Kahrolası kadın! (*Ferruccio'ya*) Kadınların sanat algılamaları yok. Kadınlarda tamamen eksik olan şey felsefi bakış. Evet işte bu! Onlarda felsefi beyin eksik. Gerçi bu yönde çabaları var, ama kulak asılacak ciddiyette değil. Bugün kadınların ilerledikleri söylenip duruyor, evet ilerliyorlar, ama felakete doğru...

Yakında onlara mal beyanı hakkı da verilir. Düşünüyorum da, duygu dünyası yalandan başka bir şey değil. (*Birden*) Ananla Schopenhauer üzerine konuştüğümüzü hiç gözünün önüne getirebiliyor musun? Ya da Montaigne üzerine? Hiç olmadı böyle bir şey. Tamamen ruhsuz bir kafa! Anlamadılar mı da kendilerini gülünç duruma düşürürler. Şu keten kasket başıma adeta yapışmış gibi; sanki ben yapıştırmışım gibi! Etkilemiyor. Etkisiz. Tamamen etkisiz! Her şey bu kadar basit olsaydı. İnatçı keçi! Nane çayı içer. Ayaklarını papatya suyuna sokar. Metternich konusunda benimle tartışmaya cüret eder. Ama Gaspoltshofen'de, "Ayakkabılarımı boya," deyince de yan çizer. (*Ferruccio'ya bağırarak*) Buraya gel! (*Ferruccio merdivenden aşağı atlar, Bruscon'un yanına gelir*)

BRUSCON Herkesin değil, benim anlayışına göre, insan olmak için her şeyden önce kültürlü olmak gerekir. Sana verdiklerimi neden okumuyorsun? Düşünmeni istediğim şeyleri neden düşünmüyorsun? Yemin et bakayım, bugünden itibaren sana verdiklerimi okuyacaksın. Sana söylediklerimi düşüneceksin... Yemin et! Seni ciddiye almak, sana iyi davranmak istiyorum. Bu boktan yer lanetli olmalı. Yemin ediyor musun? Yemin et! Schopenhauer, Spinoza... (*Birden kızar*) Aah, git başımdan, her şey boş. Osnabrückte sana yemin ettirmiştim; n'oldu? (*Ferruccio tekrar merdivene doğru yürür*) Evet, çık bakalım merdivenin tepesine, pencerenin pervazına, şoförlük et. (*Avaz avaz*) Esnaf budalası! Git ve işine devam et!

(*Ferruccio merdivenin üstüne çıkar*)

BRUSCON (*Kendi kendine*)

Ben bir deha olmak istemiştim. Oysa karşımda iyi bir insan var. Ama hiçbir şey iyi bir insan kadar tehlikeli değildir. (*Ferruccio perdeyi çeker*)

BRUSCON (*Kendi kendine*)

Perdecil! İp çekme budalası!

(*Ferruccio merdivenden atlar ve duvarda kalan geyik başlarını toplamayı sürdürür*)

BRUSCON (*Kendi kendine*) Bu herifte benden hiçbir şey yok. (*Yere bakarak*) Salon kirası verecekmişim! Deli olmam gerekir. İkiyüz otuz nüfuslu bir köy; masrafları bile karşılamaz. Ama bundan da kötüsü olabilir. Meran'da üç kişi gelmişti seyretmeye... Sadece sakatın biri ilk sırada bilet almıştı. Oynamadığımız tek yer burasıydı. Salon kirasıymış! Gaspoltshofen'de bir kez daha oynayabilirdik. Utzbach'a gelmek çılgınlık! Ben bu saygıdeğer kişiliğimle... (*Ferruccio'ya*) Ne dersin? Ben bizzat gidip itfaiye çavuşunu bulsam da şu kapı üstü lambaları hakkında konuşsam? İş buranın sahiplerine kalırsa yandık. Kepazelik! Bu bir devlet sorunu haline geldi. Devlete karşı gelmek için artık hem yaşı, hem de güçsüzüm. Öte yanda bir itfaiye çavuşu beni mahvetmek istiyor. Bu yaratıkların elinde güç var. Ne dersin, gideyim mi?

(*Ferruccio omuz silker*)

BRUSCON Büyükbaban devlete karşı gelme derdi.

(*Kapıda Hancı görünüyor*)

BRUSCON (*Kendi kendine*) Musibet herif. (*Hancı'ya*) N'oldu şu kapı üstü lambaları? İtfaiye çavuşu ne diyor? (*Hancı podyumun üstüne çıkar*)

BRUSCON Ne diyor itfaiye çavuşu?

HANCI Evde yok.

BRUSCON Yok mu! Mutlaka, bir yere saklanmış. Herhalde, siz de onunla aynı örtü altındaydınız! Evde değilse nerde? Hadi söyleyin, nereye gitmiş olabilir?

HANCI Gallspach'a gitmiş.

BRUSCON Peki bunu neden önceden söylemiyorsunuz? Neden. Demek Gallspach'a gitmiş. Peki kaçta dönecekmiş?

HANCI Altıda.

BRUSCON Döndüğünde, tam altıda ona gidin ona deyin ki, son sahnede kapı üstü lambalarının söndürülme-

sinde ısrar ediyorum. (*Salona döner ve oynar*) "İşte size mahvolmuş insanlar!" (*Hancı'ya*) Tam karanlık olmadan önceki replik bu. Bayan Churchill kocasının yanından ayrılıyor. Stalin sözünden dönüyor. İşte tam burada her yer mutlak karanlığa gömülecek. Anladınız mı? Bir şey daha kızınız yalnızca toz kaldırdı, ama hiçbir yeri temizlemedi. Pencere pervazlarında yılların tozu yatıyor. Bana bir kova sıcak su getirirseniz, kendimiz temizleriz. Titizlikten değil; ama tozun bulunduğu yerde konuşmak olanaksızdır. (*Hancı'ya gitmesi için bastonuyla işaret eder*) Şimdi gidin! Şu anda dramaturjik çalışma yapıyoruz. (*Hancı çıkar*)

BRUSCON (*Ferruccio'ya*) Budalalığı küçümsüyoruz. Biz anladığımız için onların da anladıklarını sanıyoruz. Yanlış! Hiçbir şey anlamıyorlar. Şu Utzsach'ta doğru dürüst sofraya bile kuramadılar. Zorluk nerde çoksa, en az kazancımız orda! Her şeyin yolunda gittiği yerde de kapalı gişe oynuyoruz. Hep aynı şey! N'apalım, sonuçta kendi keyfimiz için oynuyoruz. Daha mükemmel olalım diye... Yoksa bu ayaktakımı için değil. (*Kendi kendine, dişi inceli*) Gaspolts-hofen'de salon kirası almadılar. Gallpach'ta da, Ried im Innkreis'ta da öyle...Yalnız burda, bu Utzbach'ta! (*Ferruccio bütün resimleri ve geyik başlarını duvardan indirmişti; küçük bir tepecik haline gelmiş bu şeylerin önünde durur*)

BRUSCON Dışarı! Çabuk dışarı çıkar bu süprüntüyü!
(*Ferruccio kucağına alabildiği kadarıyla çıkar*)

BRUSCON (*Kendi kendine*) Hiçbir şeyi kolay elde etmedim. Hep zorluklar çıktı karşıma, bunaltıcı mekanizmalar. (*Yere bakarak*) İşkence!

(*Ferruccio bir kova sıcak su ve fırçayla gelir, pencere pervazlarını silmeye başlar*)

BRUSCON Kadın işi bu! Tamamen kadın işi! Ama hep işten kaçarlar. (*Salon tavanına bakar*) Yatağa uzanıp hiçbir şey yapmadan tavanı seyretsin; kendini beğenip

boş hayallere dalsın; ayaklarını papatya suyuna soksun; pencerenin önünde dirsek çürütsün... (*Ferruccio'ya*) Bugün öksürüyorsa, yarın ananın boğazı ağrır, öbür gün tekrar öksürmeye başlar ve bu böyle gider... (*Yere bakarak*) Hastalık fetişizmi! (*Ferruccio'ya emreder tonda*) Gel, buraya gel!

(*Ferruccio, bir elin de kova ötekinde fırça Bruscon'un yanına gelir*)

BRUSCON (*Bastonunu kaldırır*) Burayı da temizle. Burayı da, şurayı da, şurayı da!
(*Ferruccio, Bruscon ayakları dibinde yeri fırçalar*)

ÜÇÜNCÜ SAHNE

(*Yarım saat kadar sonra. Üzerlerinde Neron, Sezar, Churchill, Hitler, Einstein ve Madame de Stael'in kostümleri duran mankenler. Bruscon salonun gerisinde bir iskemleye oturmuştur. Ferruccio podiyumun üstüne Barok stili bir paravan yerleştirmeye uğraşmaktadır*)

BRUSCON İnsan öfkeleniyor; biz buraya lala paşa eğlendirmeye gelmedik. Tiyatro eğlencelik değildir! (*Bastonuyla paravanı göstererek*) Metternich içeri girdiğinde Bayan Churchill önce şapkasını çıkarır. Şapkayı çıkarmak da tam oturacakken aklına gelir. Sarah şimdiye kadar bunu iyi yaptı. Ama hatası şapkayı hemen giymesi oldu. Metternich bir an duraksar; çünkü o sırada Çar Nikola'yı düşünmektedir. Metternich, Bayan Churchill'in oturmasına yardımcı olur. Sen bazan çok yavaşsın, bazan da çok acele ediyorsun. Metternich, hem Çar Nikola'yı düşünür, hem de ondan yardım isteyecek olan, ama aslında onu pek ilgilendirmeyen Bayan Churchill'le meşgul olur. Metternich öyle hemen eğilmemeli, anlıyor musun? Onda Koblenzli olmanın getirdiği özellikler bulunsa da, her şeye rağmen, o yine de bir prenstir. Şapka iğnesi paravanın

oralarda bir yerde olmalı.

(Bastonuyla gösterir)

FERRUCIO *(Paravanı yerleştirirken sorar)* Buralarda mı?

BRUSCON Evet, oralarda bir yerde. *(Bastonunu döndürerek gösterir)* Orda... orda. Elbette, duyguyu unutmamak gerek. Sizinle her şeyi inceden inceye çalıştık, ama her oyundan önce baştan başlıyoruz. Orda!

FERRUCIO *(Sorarak)* Orda?

BRUSCON Evet, orda! *(Ferruccio paravanı kaldırır, başka yerer koyar)*

BRUSCON

(Şiir okur gibi)

Sanki bilmezmiş gibi davranır.

Herkes görür şapka iğnesi nerde .

Herkes görür, o görmez, aranır.

Ve Bayan Churchill'i oynadığında

İğneyi görmez, taranır.

Metternich de umudu kesip elbette,

Einstein'ın antresine yamanır...

(Normal tonla) Biliyorum, ben de komedyanı mahvedip tam bu noktada Einstein'ı sokmalıydım. Gaspoltskofen'de Einstein'ı budayıp dikkatleri Madam Curie üzerine çekmiştim. *(Podyum üzerindeki belli bir noktaya işaret etmek için bastonunu uzatır. Şiir okur gibi)*

Bilmez Metternich de

Şapka iğnesi nerde.

Oldukça korkar Einstein'dan.

Çar ise öğrenmiştir çoktan

Dordiyayev adlı birinin ona öğrettiği

Dalaveralı işi.

Ama o iyi kıvırtır, sıyrılır beladan.

(Bayan Churchill'in selamlamak için eğildiği anda)

Döneyim ışıklara unutmadan.

Metternich'e yeşil ışık verilince

Bulunacağım ben de Napoleon olarak orda.

(Normal) İşte orda!

FERRUCIO Nerde?

BRUSCON Orda. Paravanın orda.

(Ferruccio iğneyi bulmak için paravanı yerinden oynatır)

BRUSCON Tebeşirle işaretlemeliydik. Ama tebeşirimiz kalmadı. Bu mezbelelikte tebeşir bile bulunmaz. Işıklara dönelim. İkiniz de sahnedeysen-

(Ferruccio paravanı sağa iter)

BRUSCON Çok fazla oldu. Oraya itersen iyi olmaz. Bayan Churchill'in yüz ifadesi solgunlaşır. (Bastonuyla gösterir) Paravanı tekrar yerine koy!

(Ferruccio Bruscon'un dediğini yapar)

BRUSCON Dur, dur, işte orası!

(Ferruccio, bir çekiç alıp paravanı zemine çiviyle tutturur)

BRUSCON İşte şimdi oldu. Metternich orada daha iyi hareket edebilir.

(Birden domuz ahırlarından birinden korkunç homurtular yükselir)

BRUSCON (Mendilini burnuna tutar ve bir süre kulaqlarını tıkır) Metternich'in konuşma tarzı kışkırtıcı olmamalı -keşke olsaydı- ama Bayan Churchill'in bildiği gerçeği değerlendirmesi çok gerçekçidir. Bu gerçek de Çar'ın ideal bir anlaşma için Depeche'yi Napoleon'a göndermesidir. (Sessizlik) Önce Madam Curie'yi annenin oynamasını düşündüm. Ama olmadı. Bu rol için Sarah da biçilmiş kaftan değil, yine de bir çıkış yolu sayılabilir. Her ne kadar, gözümüz yükseklerde, mükemmeliyetten yanaysak da bir çıkış yolu bu. Yitirilen insanlık tuzağındaki entrikalar, bilmelisin ki entrika değildir! Şu Napoleon karakterini açıkça belirleyen repliği söyler misin bana? Sanırım bu mutlaka gerekli Ferruccio!

(Ferruccio podyuma çıkar)

BRUSCON Senin için çok kolay bir şey. Ama ben rahatlamış olacağım. (Domuz homurtuları) Hadi... Sonuçta

her şey bir çıkış yolu.

FERRUCIO Ayakta mı?

BRUSCON Hayır, oturarak; tabii ki oturarak.

(*Ferrucio bir iskemle alır ve oturur*)

BRUSCON "Olanlar, sürekli olanlardan sonra!" Evet lütfen!

FERRUCIO "Bu belgeler olmadan görüşmelere giremedik-"

BRUSCON (*Anıran bir tavırla Ferrucio'ya bağıırır*) Hayır, hayır! Ben, "Olanlar sürekli olanlardan sonra," dedim!

FERRUCIO "Sürekli olanlar-"

BRUSCON Tam tersi, Ferrucio, tam tersi!

FERRUCIO "Olanlar ve sürekli olanlar-"

BRUSCON Anmak! "Dan sonra" dan başla, demedim mi?

FERRUCIO "Dan sonra-"

BRUSCON Sonra...

FERRUCIO "Ve sonradan-"

BRUSCON Nato kafa nato mermer!

FERRUCIO "Nato kafa nato mermer."

BRUSCON Tanrı aşkına, komedyamda böyle bir şey yok!

Bu senin için söylediğim bir şey. Güz dönemindeyiz Ferrucio, unutma bunu hasat zamanı. (*Domuz homurtuları kesilmiştir*) Öte yanda bu, oyunda pek belli değil, özellikle sahnenin geçtiği Madrid'de hiç değil. Prado'nun açılışı, anlıyor musun? Arka fonda Retiro-park varyasyonları... (*Mendilini cebine koyar*) Sen bunu biliyorsun ama, dikkat etmemiş görüneceksin. Anladın mı? Demek istiyorum ki İngiltere'de felaketten sonra henüz hiçbir şeye dokunulmamış, ama sen biliyorsun, çünkü senin Almanya'dan deneyimin var. (*Ceket cebinden mendilini çıkarır*) Yalnızca Schopenhauer'in Parerga'sı ile Nietzsche efektini düşün. (*Burnunu mendile sümkürir*) İşte bunu istiyorum; yani tam Metternich girdiğinde Bayan Churchill'de şap-

kasını kaybetmeli. (*Mendili cebine koyar*) Anladın mı şimdi? Hadi öyleyse.

FERRUCIO "Olanlar, sürekli olanlar-"

BRUSCON Bunu daha anlamlı söylemelisin. Tıpkı "Papa, saat dörtte çaya gelecek," tonlamasıyla. Anladın mı? Tıpkı Papa'nın kısa vadede davete geleceğini söylemesi gibi... Şimdi söyle!

FERRUCIO "Olanlar-"

BRUSCON (*Nasıl söyleneceğini gösterir*) "Olanlar, sürekli olanlardır."

FERRUCIO "Olanlar, sürekli olanlardır."

BRUSCON Hayır, olmadı! Bunu söylediğinde şapka iğnesi düşüyor- yani şapka düşüyor ya. Şimdi şapka düşüyor, Metternich daha önce oturmuştur. O anda, "Olanlar, sürekli olanlardır," diyor.

FERRUCIO "Olanlar, sürekli olanlardır."

BRUSCON İşte bunun için Spinoza okumuş olmalıydın. Böylece, her seferinde bana acı veren şu derslerden de kurtulmuş olurduk. Eğer Spinoza okumuş olsaydın, ne kendine ve bana ettiğin şu işkenceye gerek kalırdı, ne de böyle acemice bir tartışmaya... Hadi "Olanlar..."

FERRUCIO "Olanlar-"

BRUSCON Olmuyor, olmuyor! Bırakalım. Giderek daha kötü oluyor. Belki de gereğinden çok prova yaptık. Öte yandan da kusurları göz ardı etmemeli. Dün gece annenle selam sahnesini çalıştık. O da olmadı. Öf bu rutubetli hava, tiyatro yapmaya hiç de elverişli değil. (*Uzaklardan gök gürler*) Duyuyor musun gök gürlüyor. Yağmur yağarsa serinlik olur hiç olmazsa. (*Yerinden kalkıp Ferruccio'nun yanına gider*) Selam sahnesinin Spinoza felsefesiyle bağlantısı var Schopenhauer'vari bir hile... Hatta bir Bruscon sahne hilesi diyebiliriz. Bazan Schopenhauer olduğuma inanasım geliyor. Bruscon Schopenhauer'dir, Schopenhauer ise Bruscon! Yeniden doğuş düşüncesi! Ruhsal bir homoseksüelite!

(*Podiyumunda ayakta*) Doğal olarak önce şapka iğnesi açılıyor, sonra da şapka düşüyor. Yani iğne açılıyor ve şapka düşüyor. Şimdi repliğini bir daha lütfen!

FERRUCIO (*Ayağa kalkmışken oturur*) "Olanlar, sürekli olanlardır"

BRUSCON (*Beğenmediği gösteren bir el hareketiyle*) Bu replik hiç mi hiç hoşuma gitmiyor. Bu sözleri budasak ne kaybederiz? O zaman sen sadece şöyle de, "Duyuyor musunuz Metternich, tehlike atlatılmıştır." Evet, bu daha iyi. Esaslı bir düzeltme Ferruccio! Evet, söyle!

FERRUCIO "Olanlar-"

BRUSCON (*Bastonunu havada sallayarak*) Tanrı aşkına! Çıkarttık, dedim ya!

FERRUCIO "Çıkarttık dedim ya-"

BRUSCON "Olanlar"ı çıkarttık.

FERRUCIO "Duyuyor musunuz Metternich, tehlike atlatılmıştır."

BRUSCON (*Memnun*) Çok güzel! "Olanlar" vesaireyi çıkarttık. Sen hemen, "Duyuyor musunuz," diye başlayacaksın. Bir kez daha.

FERRUCIO "Duyuyor musunuz Metternich-"

BRUSCON (*İşaretle*) Yeter bu kadar! (*Ferruccio'ya kalkması için işaret eder ve onun oturduğu iskemleye oturur*) Amacım bir komedya yazmaktı. Yazılmış tüm komedyalardan daha üstün bir komedya. Bruscon'un gerçekleştirmesi için saçma bir fikirdi kuşkusuz. (*Kendi kendine*) Olabilecek en kötü akustik. Yazdığımı, burada kendim katledeceğim herhalde. Ama komedyam en kötü koşullara bile dayanabilir. (*Ferruccio'ya*) Seyirci söyleneni duymalı; ama gereğinden çok değil. Gösterileni görmeli, ama gereği kadarını... Bütün dramatik edebiyatın en büyükleri gibi, benim komedyam da söze dayanır. (*Gök gürlerken sırtını tutar*) Bu geceden sonra herhalde kımıldayamayacağım. Gas-poltshofen'den ayrıldığımda ne kadar sağlıklıydım. Sanki ölümüm Utzbach yüzünden olacakmış

gibi... Utzbach, tıpkı Butzbach gibi. Kötü öğrencilerden büyük ustalar çıkar demişti babam, yani annen tarafından senin büyükbaban. Bu cümleyi benim "Tarihin Kaderi"nde de kullandım. (Gök güirler) Eleştirmenler, o budalaca görselliğe takılmışlar sadece. Artık hiçbir şey dinlemek istemiyorlar. (Ferruccio yıldızlarla süslü bir paravan getirir ve açar) Ne kadar yüzeyde olursak olalım, hiçbir şey anlamıyorlar. Ne kadar feragat edersek, ruhsal gerilimimiz de o kadar büyük oluyor, eleştirmenler de o kadar anlayışsız! Yaşamımız boyu sahneye çıkıyoruz ve kimse bizi anlamıyor.

(Bayan Bruscon, Madam Curie, Sarah Bayan Churchill giysileriyle girerler ve getirdikleri iskemlelere otururlar. Ferruccio yanlarına oturur)

BRUSCON (Başını kaldırıp onlara bakmamıştır bile) Aftan yararlanmasa olmayan yaşam boyu tiyatro mahkûmiyeti! Ama bu mahkûmiyetten kimse kaçmamış. Tiyatro, içinde binlerce kişinin oturduğu bir cezaevi. Hiçbirinin de affetme gibi bir düşüncesi yok. Tersine, ölüm cezasına çarptırılmak ise kesin. (Gök güirler. Birden hepsinin yüzüne bakar) Yalnızca bira satan biri olsaydım. Şöyle kollarını sıvamış bira getiren biri, mutlu olurum. Gerçekten de bira satan bir meyhaneci olmak isterdim. (Eğilir ve podyum zeminini inceler) Oysa aktör oldum. Kendi isteğimle cezaevine girdim; hem de yaşam boyu, yani müebbet hapis! (Gök güirler. Ağrıları varmış gibi doğrulur) Devlet sanatçısı. Turne tiyatrosu. Tanrım! (Salona göz gezdirir) Aslında ben o kadife koltuklu localardan ve loca seyircilerinden nefret etmişimdir. (Oradakilere döner ve bağırır) Ne diye orda oturuyorsunuz. Size ihtiyacım yok. Yani henüz yok. Yalnız kalmak istiyorum. Hepiniz kaybolun!

(Hepsi kalkıp çıkarlar)

BRUSCON Yeteneksiz kuluçka yığını! (Gök güirler. Dii-

şüünceli zemine bakarak) Salon kirası diye bir şey olmaz. Ried im Innkreis'ta akşam yemeği için tam yüz-doksansekiz Şiling ödedim. (*Eğilip eliyle döşemeye bastırarak tekrar podyumun zeminini incelemeye başlar. Gök güirler*) Her yer çürüyüp küflenmiş. Eğer bir yerimizi kırmazsak iyi! Burada sahneye çıktığım için manevi tazminat talebinde bulunmalıyım. (*Doğrulur. Gök güirler*) Bir zamanlar turnelerin tiyatroya yeni bir hava getireceğini sanırdım. (*Tekrar eğilir ve zemindeki tozu iifler ve doğrulur*) Ama tersine her zaman birbirini tutmayan tiyatro yaptık. Tutarsızlık! (*İskemlenin altından salona doğru bakar*) Gerçekten de biz yaşamımız boyu anlamsızlığa hizmet etmek için doğmuşuz. Dünyanın uğursuz yapısı! (*Gök güirler*) Yanlışlıklar varoluşu! (*Çevresine göz gezdirir*) Kakofonik! Budalaca! (*İskemleye oturup çevresine bakar*) Belki de komedyam hiç iyi değildir... Kuşku dünyası! (*Hancı girer. Bruscon fark etmez*)

BRUSCON (*Düşiünceli*) Şu bol keseden harcadığım son on yıl... Bu sabah, işitme kaybına Kortizon hapları yüzünden uğradığımı sandım. Komedyanın tam ortasında kulaklarım tıkanıverdi! Ama oyunda hiç aksama olmadı.

(*Hancı yavaşça Bruscon'a yaklaşır*)

BRUSCON (*Kaygılı*) Salon kirası filan yok. Gasboltshofen'de bedava kalmıştık. Üstelik doktor kulağımı muayene etti ve kulağıma bitkilerden yapılmış bir Çin ilacı damlattı. (*Yaldızlarla süslü paravanı inceler*) Tam anlamıyla sağır olsam bile komedyamı tek başıma baştan sona oynarım. (*Gök güirler*) Kör olsaydım, işte o zaman iş kötüydü. Sağırılık yarı yarıya iyi. Hiç olmazsa o Çin damlası var.

(*Hancı pencerelerden birinin önünde durur*)

BRUSCON (*Kendi halinde*) Neron, Metternich, Hitler tarih takım yıldızı! Eklemleri Churchill... Gasboltshofen'deki hancının karısından kendi ördüğü çoraplar.

Sıcak, dost insanlar. Şans işte! *(Hancı orada olduğunu belli etmek için hafifçe öksürür)*

BRUSCON Sizsiniz demek? Süzülüp kayarak sokulan bir Hancı da diyebiliriz.

(Gök gürler. Hancı Bruscon'a bir iki adım yaklaşır)

BRUSCON Biraz kendimden geçmişim. Olağandışı bir şey değil, kuşkusuz. Benim yaşımda biri için normal. Ezber filan derken- Eeee?

HANCI İtfaiye çavuşu, kapı üstü lambalarının söndürülebileceğini size söylememi istedi.

BRUSCON Söndürülebilecek demek! Gayet tabii! Aksi çok gülünç olurdu. Şu Utzbach'ta bir de bu yasak eksikti. Hiçbir yerde böyle gülünç bir yasak yoktur. *(Gök gürler)* Ben de kapı üstü lambalarının söndürülebileceğini düşünmüştüm. *(Hancı, masanın üstünden boş maden suyu şişelerini alır)*

BRUSCON Ben yalnızca maden suyu içerim. Gönül insanı başka bir şey içemez ki. *(Hancı çıkmak ister)*

BRUSCON *(Hancı'yı tutar)* Her gittiğim yerde mezarlığın rutubetli olup olmadığını araştırırım. Buradaki nasıl kuru mu?

HANCI Buradaki mezarlık her zaman rutubetlidir.

BRUSCON Neden acaba rutubetli mezarlık kuruya göre daha idealdir? *(Hancı başını sallayarak çıkar)*

BRUSCON Dostluktan nasibini almamış! *(Çevresine göz gezdirir)* Şu nüfusu dörtyüze bile ulaşmayan Utzbach'a gelmek benim fikrim değildi. *(Gök gürler)* Ben söylemiştim. Agathe'nin para hırsı! Biliyordum böyle olacağını... *(Bayan Brescon, Sarah ve Metternich giysileri içinde, Ferruccio makyajsız olarak girer ve eski yerlerine otururlar)*

BRUSCON *(Onların gelişini dikkate almamıştır, zemine bakar. Gök gürler)* Herhalde, üçüncü perdeyi çıkara-
cağım. Churchill sahnesini, onyedinci ve ondoku-

zuncu sahneyi de... Utzbach'ta komedyanın tamamını oynamaya gerek yok. Hıh, domuzlara tiyatro! Ama kendi için ayakta durmak önemli! Çin ilacı için ücret almadı doktor. *(Gök güirler)* Komedyanın işaretlenmiş metni. Bu ülkede hâlâ namuslu insanlar var; Gaspolthshofen bizim için tam bir zaferdi. *(Gök güirler)* Alp dağlarının eteklerinde, insanlık hâlâ mevcut. Dağlara tırmandıkça herkesin bozulduğu, yozlaştığı açıkça görülüyor. Yabancı turistler yüzünden bozulmuşlardır. *(Sante bakar)* Saat yedi. Heyecan son haddine vardı. Artık kapı üstü lambalarını söndürme yasağı da yok. *(Döner ve ailesine bakar)* Oyuncular. Başoyuncu. *(Kalkar ve podyumunun ortasına yüriir)* Sizler hakkında düşündüm durdum ve bir yere varamadım. Sanat anlayışından yoksunsunuz. Benim hatam. Benim çılgınlığım. Benim suçum...

(Ferrucio'yu işaretlerle çağırır, Ferrucio babasına yaklaşır)

BRUSCON Gaspolthshofen'de yaptığımız gibi, ondokuzuncu, onyedinci ve Churchill sahnesini, yani üçüncü perdeyi tamamen çıkartıyoruz. Perdeleri takmanın zamanı geldi. *(Ferrucio pencereler için dikilmiş perdeleri takmaya başlar)*

BRUSCON *(Bu süre içinde durmadan öksürmüştü olan Bayan Bruscon'a)* Senin tek kışkırtıcı yanın ne biliyor musun? Öksürüğün!

(Gök güirler ve yağmur başlar)

DÖRDÜNCÜ SAHNE

(Gece. Saline içi, perde kapalı. Bayan Bruscon Madam Curie, Sarah Bayan Churchill, Ferrucio Metternich giysileri ve makyajlarıyla iskemlelere oturmuşlardır)

BRUSCON *(Napoleon giysileri içinde. Bir delikten salonu gözetlemektedir. Çok yavaş bir sesle)* Salon doldu dola-
cak. *(Gök güirliisii ve yağmur sürer)* İlginç küçük in-

sanlar, çok küçük ve şişman... (*Salmedeki oyuncularına bakar*) Bu örümcek yuvasına belli ölçüde karşı değilim. Kararlıysan mutlaka bir yol bulunur. (*Ayakkabılarına bakar ve Saralı'ya işaret eder*) Gel, buraya gel! (*Saralı Bruscon'a yaklaşır*)

BRUSCON Ayakkabılarımı boyamamışsın. Parlat bakım şunları. Hemen!

(*Gök gürler. Saralı ayakkabıları boyarken Bruscon perde aralığından salonu gözetler. Bayan Bruscon oturduğu yerden kalkar, kollarını olabildiği kadar yukarı uzatır sonra belden eğilerek ellerini olabildiği kadar zemine değdirmeye çalışır. Birkaç kez öksürür, sonra tekrar yerine oturur. Ferruccio kafasını sallar*)

BRUSCON (*Kendi kendine*) Ödleğ tavşanlık yok. (*Tavana bakarak*) Yalnızca kendine hakim ol yeter! (*Gök gürler. Sağ ayakkabısını giyer. Saralı'ya*) Bana hüzün veriyorsun. Sana ez demedim, parlat dedim. (*Kendi kendine*) Umutsuz! (*Gök gürler*) Kabahat ben de; çünkü bu hü-zün verici yere gelmeyi reddetmedim. Evet, kabahat bende! (*Oyuncularına bakar*) Ne kadar hü-zün verici olursa o kadar iyi; çünkü nereye bakarsan bak, hiçbir şey göremezsin.

(*Saralı ayakkabıları boyamayı bitirmiştir; tekrar iskemlesine oturur*)

BRUSCON Kendimize güvendiğimiz için ayaktayız, zindeyiz. (*Gök gürler*) Değiştiremediğimiz şeyler sanatımıza güvendiğimiz içindir. (*Oyuncularının yanına gider*) Eğer bu inancımız olmasaydı ve yalnızca oyun-culuk sanatı diye tuttursaydık, çoktan mezarlığı boy-lamıştık şimdi. (*Gök gürler*) Bizi, sanatımızdan başka bir şey ilgilendirmez. (*Perdenin yanına gidip salonu kontrol eder ve oyuncularına bakar*) Ahmaklıkla çarpıl-mış bir sürü hayasız. Eminim cesetleri çiğneyip gel-mişlerdir. (*Gök gürler*) Hiçbir işe yaramayan hödükler ordusu! (*Tekrar perde aralığından salona bakar ve yine oyuncularına*) Böylece bozulmuşluğa, yani Devlet Ti-

yatrosu'na karşılık vermiş oluyoruz. (*Kendi kendine*) Hiçbir zaman Devlet Tiyatrosu'nda olmak istemem. Loca sözcüğünden öyle nefret ediyorum ki! (*Gök güirler. Perde aralığından bakar*) İkiyüz seyirci de arkada ayakta durabilir. Gaspoltshofen'de sekizyüz otuz seyirci vardı. Ne yazık ki, Utzbach'ın bütün nüfusu yalnızca ikiyüzün biraz üstünde. Komedyam öyle yazılmıştır ki, ta arkada oturanlar bile anlayabilirler. Eserim gizli bir soruşturma değil, yüksek sanattır. Ben gerçeklerin fanatiğiym. (*Bu süre içinde durmaktan öksüren Bayan Bruscon'un yanına gider*) Madam Curie Polonyalıydı. Bunu unutma! Polonyalıları sevmem. (*Gök güirler*) Mutlaka dikkat çekmek gerekmez. Yobazlık, Katolik zevksizliği, hepsi var. Ama ben Madam Curie'yi hep sevmişimdir. Sense bu rolü onu sevebilmemişim gibi oynamamalısın. Öte yandan Madam Curie'yi silikleştirmene de izin vermem. O bir tarihsel kişiliktir. Tamamen önemli bir tarih kişiliğidir. (*Doğrudan Bayan Bruscon'a*) Hafif bir makyajı olmalı. Madam Curie gözlerine çok fazla sürme çekerdi. (*Sarah'ya makyaj çantasını getirmesi için işaret eder*) Bana makyaj çantasını getir!

(*Gök güirler. Sarah makyaj çantasını getirir. Bruscon Bayan Bruscon'un gözlerinin çevresini siyah makyaj kalemiyle çizer*)

BRUSCON Gözlerinin çevresine az daha siyah. Biliyorum, siyahtan çekiniyorsun. Ama her oyundan önce gözlerinin çevresini benim çizmem de iğrenç bir şey.

(*Bayan Bruscon öksürür*)

BRUSCON Öksür bakalım. Bencil bir hastalık hastası. (*Bayan Bruscon'un gözlerinin çevresine o kadar çok siyahla çizer ki, nerdeyse gözler kara bir çukur durumuna girer. Gök güirler*) Atom çağı yavrum, atom çağının tümü bu yüzde belirmeli. (*Şiddetli bir gök güirlemesi*) Az ya da çok dünyanın sonu senin yüzünde görülmeli. (*Sonunda Bayan Bruscon'un yüzünün tamamını*

siyahla boyar) Her zaman söylerim: Madam Curie'nin yüzü siyah olmalı! Benim emirlerimi neden yerine getirmezsın, anlamıyorum? (*Bayan Bruscon öksürür*)

BRUSCON Yatakta çok fazla yatıyorsun. Bir türlü anlamıyoruz. Sen yatağa sinerken bütün işleri yapmak bana düşüyor. Mutsuz bir karakterin var. Eşsiz eş! Saçların çok daha gevşek taranmalı. (*Saralı'tan tarak ister*) Çok sıkı taramışsın. Sana kaç kere söyledim, saçlarını kırıyorsun, diye! Polonyalılar gibi sımsıkı taramışsın. Çünkü bütün Polonyalılar saçlarını kafalarına yapıştırırlar. (*Bayan Bruscon'un saçlarını dümdüz tarar*) Madam Curie çirkin bir kadındı. (*Gök gürlür*) Güzel görünmek istediğini biliyorum. Ama tiyatrodaki bunu yapamazsın. Madam Curie'yi canlandırırıyorsun, Madam Pompadour'u değil! Benim oyunumda bir tane bile saraylı fahişe yok. Sonuçta eserim bir orospu oyunu değil. Klasik bir eser! (*Bayan Bruscon'un giysisinin orasını burasını çekiştirir, kollarını düzeltir, sonra bir adım gerileyerek bakar*) Keşke yaşamı şöyle bir içine çekebilseydin! Ne gezer, seni tanıdığımdan beri kaskatısın. (*Gök gürlür*) Yaşamdan zevk alman için seni gevşetebilirim sandım, ama yanılmışım. (*Bir adım daha geriler*) Neyse ki, Madam Curie de kaskatı bir insandı. Her zaman katı, garip bir Polonyalıydı. Senin gibi fantezisi kıt olan bir kadındı. Gerçek bu! Tarihin kanıtladığı gibi fevkalade sıkıcı, belli ölçüde donuk bir kişilikti. Tam anlamıyla bir Polonyalıydı. Ancak onun atomun parçalanmasına katkısı oldu; sense yalnızca öksürüğünle bizi rahatsız ediyorsun. (*Perde aralığından salonu gözetler. Gök gürlür*) Belediye Başkanı da gelmiş. Hayret, bir de öğrenci grubu! (*Oyuncularına döner*) Öğrenci gurubu! (*Perde aralığından bakar*) Hepsini yarım bilet. Ama yine de ilgililer. İlgili olmaları iyi. Gaspoltshofen'de yüz afiş asmışlardı. Oysa burda yirmi otuz kadar elle yazılmış afiş asıldı. Kargacık burgacık yazılarla! Yazılanlar ise tüylerini diken diken

eder! (*Oyuncularına*) Hancıya adım Bruscon dedim, afişteki gibi Bruscon değil. "Tarihin Kaderi" de "Tarihin Kederi" olmuş! (*Perde aralığından bakar*) Keşke yalan olsaydı! (*Gök güirler*) Gaspoltshofen'de komedya'nın anlaşılacağını önceden tahmin edebilseydim. Seyirci alkışını esirgemedi. Burnuma hâlâ insanın ciğerlerine işleyen şu gübre kokusu geliyor. Garip şekilde neşvünema bulmamış insanlar; çok ilginç bir kavrukluk! (*Oyuncularına*) Hayret! Tekerlekli iskemlede felçli biri! (*Perde aralığından salonu gözetler. Gök güirler*) Belediye Başkanı'na "Tarihin Kaderi"ni tersine döndüremeyiz, dedim. Ona oyunumun tarihsel bir uyarı olduğunu söyledim. (*Gök güirler*) Bir bakıma devrimci ve laf cambazlığına, ucuz nüktelere yer vermeyen bir oyun. (*Oyuncularına*) Sanırım çevreden de gelenlerle salon dolacağa benzer. Kültür özlemi çeken, öğrenmeye aç bir topluluk. (*Oyuncuların yanlarına gider ve Ferruccio'nun önünde durur*) Sen Metternich'in bir karikatürüsün, kötü bir makyajın, olağanüstü kötü bir duruşun var. Ne de Metternich'e benziyorsun ya! Hık demiş burnundan düşmüşsün! (*Sarah'ya makyaj çantası için göz kırpar. Sarah çantayı getirir*)

BRUSCON (*Ferruccio'nun makyajını yapar*) Öyle bön bön bakma! Bu Metternich'in karakterine ters düşer. Metternich ikinci bir örneği olmayan en büyük adamdır. (*Gök güirler*) Düşmanca bakan, zarif duruşlu... Ruhen zarafet zararlı bir şey değildir. Aksi saçma olurdu. Zarafeti ruh yüceltir. Ruh zarafettir. Gerçekten! (*Ferruccio'nun giysisini çekiştirir*) Bu nemli havada ucuza çıkacak hafif bir akşam yemeği iyi olur, derim. (*Gök güirler*) Bu - bu - bu -

FERRUCIO Utzbach'ta.

BRUSCON Bu Utzbach'ta ara müziği olarak Mozart çalmak delilik! Verdi de pekâlâ olurdu. İtalyanita! İtalyanita! (*Ferruccio'nun ayakkabı bağlarını sıkıca bağlar*)

ve ayağa kalkar) Sanki burdan ölüm çıkacakmış gibi... *(Perdeye gider, aralıktan salona bakar. Gök gürler)* Celeplerin amma da dramatik sanatları var. Çok güzel bir meslek. *(Oyuncularına döner)* Gaspoltshofen'de ördek kızartması yemiştin. Bugün de güzel bir parça ciğer kızartması iyi olurdu. Büyük oyuncular her gün et yemeliler. Vejeteryenlik oyunculuk sanatıyla bağdaşmıyor. *(Doğrudan Bayan Bruscon'a)* Durmadan ot yiyerek ve senin şu rezil salatanla yaşanabileceğine tek sen inanıyorsun. Nasıl görüldüğünü biliyor musun? Tiyatro için utanılacak bir görünüşün var. Kadınlar adına da utanmalısın.

(Bayan Bruscon sağ eliyle onu iter, bir şey söylemez)

BRUSCON Duvarcının kızı! Küçük proleter! Benim sevgili proleterim! *(Bayan Bruscon birden kalıkhah atar)*

BRUSCON *(Öfkeli, homurdanır)* Nen var senin? *(Sarah'ya)* Sarah yavrum, annemiz kaçığın biri! *(Çok yakında gök gürler. Bruscon perde aralığından salona bakar)* Salon doluyor. *(Saatine bakar)* Yediyi yirmi geçiyor. Hemen hemen yüz kişi oldu. Aslında ben yaşamım boyunca iyi bir oyuncu olmak için sebat ettim. İçimizde bu güç, bu sevgi yoksa hiçbir yere ulaşamayız. *(Gök gürler)* Ben çılgının biriyim. *(Oyuncularına döner)* Tıpkı oyunum gibi! *(Perde aralığından gözetler)* Yoksa değil miyim? Garip, seyredenler komedyamı anladılar mı içimden oynamak gelmiyor! *(Gök gürler)* Avantajımız kendimiz dışında, kimseden bir şey beklemememiz. Yaşam boyu kendi kendimizi suçlama ihtiyacı! *(Oyuncularına)* Shakespeare, Goethe, Bruscon, işte gerçek bu! *(Soğuktan titrermiş gibi)* Üşüme korkusu! *(Perde aralığından gözetler)* Rahattan her zaman nefret ettik. *(Uzun bir gök gürlemesi)* Biz nasihat ediyoruz, ama kadının umurunda değil. *(Sarah'ya işaret eder. Sarah Bruscon'un yanına gelir. Her ikisi de perde aralığından salonu gözetlerler)*

BRUSCON Giderek daha filozof oluyorum, yavrum.

(Gök parçalanıyormuş gibi duraksız güirler. Bruscon ile Saralı, korkudan yerlerinden fırlayan Bayan Bruscon ile Ferruccio'ya bakarlar. Bruscon tavana akmaya başlayan yağmura bakar. Bu sırada salondan bağırınlar, güriütiüler gelir)

KALABALIK Kilise yanıyor! Kiliseye yıldırım düştü!
Yanıyor! Kilise alevler içinde!

(Seyircilerin telaşla salonu boşalttıkları duyulur. Bruscon ile Saralı, salon boşalana kadar perde aralığundan salonu seyrederek)

BRUSCON *(Bir an sonra)* Salon boşaldı. Salon boşaldı.
Tamamen boşaldı.

(Tavan daha fazla akmaya başlar)

SARAH *(Babasına sarılmıştır; onu sevecenlikle alından öper)* Sevgili babacığım...

(Bir iskemle getirir. İkisi de otururlar)

BRUSCON *(Gök güriütiüsü ve yağmur şiddetlenmiştir. Kısa bir süre sessizlikten sonra)* Sanki içime doğmuştu!

PERDE

Avusturyalı yazar **Thomas Bernhard**, *Tiyatrocu* adlı bu oyununda, bir zamanlar çok sevilen ancak yaşlanınca unutulmuş bir aktörün son dönemdeki hırçınlıklarını, çelişkilerini anlatıyor.

Aslında, Aktör Brucson'un kişiliğinde çağdaş insanın sıkışmışlığı, umarsızlığı anlatılmakta.

İsmini: Mengü Ertel